

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β. ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 11 του Ιουλίου 1904 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Όδου Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 104

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΛΗ

ΓΡΑΜΜΑ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Φίλε Νουμά,

Υποθέσαμε στο προηγούμενο γράμμα, ότι η εφημερίδα την οποίαν ανέφερα, βγήκε στη μέση και πρόκειται να κυκλοφορήσει. Άς δούμε τώρα κάθε πόσο θα εκδίδεται. Βέβαια για κάθε μέρα ούτε λόγος πρέπει να γίνεται και για άλλες αιτίες και διότι δεκα δέκα ή δεκάξι σελίδες δεν είναι δυνατόν να διαβάζονται καθημερινώς και ούτε πρέπει να έχουμε την απαιτήση να διαβάζονται από ανθρώπους, που δεν έχουν ούτε τον καιρό, μη ούτε και την όρεξη να θυσιάζουν περισσότερες του συνεισμιμένου ώρες στην ανάγνωση. Όσοι να βγαίνει κατά διαστήματα; Και τί θα γίνεται τότε στα διάστημα αυτά; Δύο πράγματα αναγκαστικώς: "Η οι άλλες εφημερίδες, οι οποίες πρέπει να λείψουν επί τέλους, θα πέρνουν και θα δίνουν, ή οι αναγκαστικώς θα έχουν την υπομονή να μη διαβάζουν τίποτε άλλο στο μεταξύ. Το πρώτο υποσχόμυ ότι θα γίνει, το δεύτερο ποτέ. Μήχαρις μπορεί ο Αθηναίος ή ο Βουλευτής να μη διαβάσει την εφημερίδα του πρώην πρωί, είτε στο κρεβάτι βρισκόμενος, είτε στο τραπέζι του καφεναείου κάθεται, είτε δέχεται τις υπηρεσίες του λούστρου, είτε πίνει τον ναργιλέ του μαζί με τις πρώτες δροσιές που σκορπά η αύγή;—Όχι. Χρειάζεται λοιπόν καθημερινή τροφή, ως την πούμε πνευματική. Έγώ θα την έλεγα αναπληρωτική των ζωτικών του δυνάμεων, που χάνει στην εκπλήρωση... των πολιτικών και άστικών του δικαιωμάτων. Γι' αυτό λοιπόν ως διαίρεσόμε την ύλη και τας εκδόσεις, ώστε να έχουμε δύο φύλλα. Το πρώτο, το κύριο, το πύσπουδαίο, όπως θέλετε βραβίστε το, να βγαίνει δύο φορές την εβδομάδα, την Τετάρτη και την Κυριακή. "Αν φαίνεται κι αυτό πολύ ως είναι μιὰ φορά μόνα, στην αρχή, ως όπου τακτοποιηθούν καλύτερα τα πράματα. Αυτό θα έχει όλο το ύλικό που ανέφερα στο προηγούμενο γράμμα μου, και ό,τι άλλο απαιτήση ή πρόδος και ή τελειοποίησή του. Το δεύτερο, το μικρότερο, να βγαίνει κάθε μέρα, εκτός τις μέρες που θα εκδίδεται το μεγάλο. Αυτό ως έχει τρεις σελίδες ή και έξι, αν είναι ανάγκη, και ύλικό όποιο κριθή κατάλληλο γι' αυτό. "Όχι βέβαια άλλο απ' εκείνα που είπα. Μά λιγώτερα, έννοείται, και άπαράκτητητα στην κίνηση της ημέρας. Θα έχει πάντα τα πολιτικά σχόλια, τα τηλεγραφήματα του εξωτερικού και εσωτερικού, τις κοινωνικές, κυβερνητικές, στρατιωτικές, σχολικές και παρόμοιες ειδήσεις. Και ό,τι άλλο χρήσιμο σ' ένα τετρασελίδο καθημερινό φύλλο.

Δε θα έχει ούτε τις μεγάλες μελέτες κάθε είδους, ούτε τη φιλολογία, ούτε την ιστορία, ούτε άλλα που έχουν ανάγκη από τόπο περισσότερο, γιατί θάνακ προωρισμένο για την ανάγνωση της στιγμής. Θάνακ όμως κι αυτό παράδειγμα εφημερίδας.—και πώς να μην είναι, αφού είν' παράδειγμα της μεγάλης;—δε θα έχει ούτε επιφυλλίδες, ούτε διηγήματα, ούτε κανένα άλλο απ' τα έμερικά εκείνα παραγεμισμένα των περισσότερων αθηναϊκών εφημερίδων. Θα έχει τίτλους μικρούς κι αυτή, για να μην πιάνουν τόπο πολύ, και ό,τι τέλος πάντων είπα και για την άλλη. "Ένα πρότυπο γι' αυτήν μπορεί να μας χρησιμεύσει ή Νέα ή Ημέρα της Τεργέστης και ως προς την εξωτερική διάταξη και ως προς την ύλη.

"Έτσι νομίζω πως είναι δυνατό να οικονομηθούν τα πράματα. "Αν κανείς έχει όρθότερες ιδέες ως τις προείρη. Το ζήτημα δεν έγκειται εδώ. Το ξαναείπα. "Ό σκοπός είναι ή ύλη και μόνη αυτή. "Έδώ πρέπει να δώσουμε την προσοχή μας ολόκληρη. Πόσο τώρα θα πουλιούνται τα φύλλα τούτα; Το μικρό βέβαια παραπάνου απ' την πεντάρα δεν κάνει να πουληθή. Το μεγάλο 15 λεπτά το πολύ-πολύ. "Όταν μάλιστα αύξηση ή κυκλοφορία μπορεί και δεκα λεπτά μόνα να πουλιέται. Κυρίως όμως πρέπει οι χρονικές συνδρομές να γίνουν όσο το δυνατό μικρές. Είπαμε ότι θα δώσουν και οι πλούσιοί μας μερικά χρήματα. Θα γίνει ακόμα ανάγκη και το Κράτος να συντρέξει το έργο με μιὰ Ταχυδρομική ατέλεια, και θα το κάνει, όταν δη τί είδους φύλλο είν' αυτό και τί ωφέλες παρέχει στον λαό. Και δεν βλέπω λοιπόν την δυσκολία, όταν αποκτηθούν μερικά κεφάλαια και διαδοθή παντού το φύλλο, να όριστή ή χρονική συνδρομή σε 10-12 δραχμές. "Αλλά κι αυτές ακόμα θάνακ πολλές για κείνους που τήχουν στενά. Κι όμως πρέπει κι αυτοί να την διαβάζουν την εφημερίδα.

"Η λύση της κυκλοφορίας και διαδόσεως θα λύση και τούτο το ζήτημα. "Άς διούμε λοιπόν.

"Όλη ή Ελλάδα έχει κατ' ελάχιστον όρον 2 1/2 εκατομμύρια κατοίκους. Τους Έλληνες του εξωτερικού δεν τους λογαριάζω προς το παρόν. Τα 2 1/2 αυτά εκατομ. κάμουν 500 χιλιάδες οικογένειες. "Απ' αυτές τώρα πόσες είναι κείνες που έχουν έστω και ένα άτομο που ξέρει κουτσά-στραβά να διαβάσει; Για να είμαστε πάντα μέσα ως βλλουμε το 1/5, δηλ. 100 χιλιάδες. Αυτός ό αριθμός μας φτάνει στην αρχή. "Έκατό λοιπόν χιλιάδες άτομα μπορούν να πιάσουν στο χέρι τους εφημερίδα. "Έκατό χιλιάδες λοιπόν συνδρομές πρέπει να γίνουν. Πώς όμως θα το κατορθώσουμε τούτο;

Δεν είναι πολύς καιρός που έμαθα από κάποιον κύριον, ότι σε κάποιο μέρος της Ευρώπης γίνεται το εξής πράμα: "Εκδίδεται ένα καλό, λαϊκό και φτηνό περι-

δικό. Την πρώτη μέρα που τυπώνεται το διαβάζουν οι κάτοικοι των κεντρικότερων μερών με την πρώτη τιμή που πουλιέται. Μετά δύο μέρες το επιστρέφουν αυτοί για να το διαβάσουν οι πιο απόκλινοι, οι όποιοι, έννοείται, πληρώνουν και ολιγώτερα. Μετά δυο και μερες κι αυτοί το ίδιο κάμουν για άλλους πιο μακρυσμένους ακόμα, και το πράμα προχωρεί κατά τον ίδιο τρόπο ως την τελευταία περιφέρεια, όπου και ή τιμή καταντά τίποτε πιά. "Όσοι και ό εκδότης κερδίζει όχι λίγα, και οι άνθρωποι εκείνοι με δυο-τρία φράγκα το χρόνο διαβάζουν και μορφώνονται.

Δεν μπορώ να το βεβαιώσω με όρα αν αυτό συμβαίνει πραγματικώς εκεί. Το ανέφερα μονάχα γιατί μου φάνηκε πολύ πρακτικό και όχι ανεφάρμοστο και στην Ελλάδα. "Αν δεν είναι αληθινό δεν μας ενδιαφέρει. "Άς προσπαθήσουμε λοιπόν να ωφεληθούμε απ' αυτό, πέρνοντας βοηθούς τους δασκάλους των επαρχιών. Αυτοί ως γίνουν ένα είδος πράκτορες για την τέτοια του φύλλου διάδοση. Και δεν είναι ανάγκη να μείνουν με άδειαν χέρια. Θα πάρουν και αυτοί τον κόπο τους κατόπι. Στις μεγάλες πόλεις και στις πρωτεύουσες των επαρχιών δεν είναι ανάγκη να εφαρμόσουμε αυτό το σχέδιο. "Έκει ή εφημερίδα θα πηγαίνει κατ' ε'είαν, και κάθε συνδρομητής ή αγοραστής θάνακ και κάτοχος της για πάντα. Στα χωριά, στο λαό πρέπει να σκορπίσουμε τις ενεργητικές ακτίνες του ήλιου. Αυτόν ν' αγαπήσουμε, αυτόν να φωτίσουμε και να παιδαγωγήσουμε. Να του ανοίξουμε τα μάτια να δη τί κάμνει όταν στέλνει κείνους, που τον αντιπροσωπεύουν. Να του δείξουμε, ότι τον δημαγωγούν, ότι τον κοροϊδεύουν με λαγούς και πετραχήλια, ότι δεν τους κόφτει για τα πραγματικά της πολιτείας συμφέροντα, αλλά για τα ψεύτικα, τα κακοῦργα, τα έγκληματικά, τα βουλευτικά τέλη; πάντων. Και γι αυτό λέγω πως πρέπει εκεί να κυκλοφορήσει το φύλλο με τρόπο προσιτό στην πιο μικρή σακούλα. Για να καταλάβη πως αυτός μονάχα, ό λαός, άποτελεί την ισχύν του κράτους, και ότι οι άλλοι, οι εισοδηματοῦχοι και οι προνομιοῦχοι του τίτλου του πατριώτη και του έθνοσωτήρος είναι μηδέν, είναι τίποτε μπροστά σ' εκείνον.

Και θάθελα γιαυτό οι εφημερίδες μας να έβρασαν περισσότερο απ' ότι γράφουνε και να μη δίνουν με τόση έπισημότητα και γενναιοδωρία τον τίτλο του κοσμάκη στον ολόκληρο εκείνο κόσμο. "Αν απ' την εργασία του την τιμική δεν περισσεύη να χτίζη παλάτια και να κάμνη τον τοκογλύφο, τί φταίει αυτός; Και των εκατομμυριούχων μας αν βαστά ή καρδιά να δίνη ίσο με τον κοσμάκη φόρο και καμιά φορά και να τον άποφεύγη—προπάντων στα τελωνεία—παλιν αυτός δεν φταίει.

Αυτά τα είπα για να δείξω πως δεν υπάρχει καλύτερο πράμα απ' το να αγαπά κανείς τον λαό. Γιαυτόν ως θυσιάσουμε πολλά, γιατί αυτός θυσιάζει κάθε

μέρα αμέτρητα, και αυτός πάλιν μιὰ μέρα θὰ δώση τὸ σῶμα του ὀλοκαύτωμα στὸν βωμὸ τῆς πατρίδας, ὅταν ἡ φωνὴ τοῦ πολέμου τὸν καλέσῃ στὰ ὄπλα.

Νὰ γιατί εἶπα πρῖν, ὅτι οὔτε τὰ περιοδικὰ μας, οὔτε οἱ καλὲς μας ἐφημερίδες ἀνταποκρίνονται στὶς ἐπιγυροῦσες ἀνάγκες. Καμιὰ ἀπ' αὐτὲς ὡς τῶρα δὲν σκέφθηκε, ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπ' τὸν λαό. Ὅτι πρέπει νὰ βρῇ κανένα τρόπο, σὰν ἐκείνον ἐπάνω κάτω πού ἀνέφερα, γιὰ νὰ διαβάζονται ἀπὸ ὅσους τὸ δυνατὸ περισσότερους ἀνθρώπους, ὅτι πρέπει νὰ κατεβάσῃ τὶς τιμὲς πολὺ γιὰ νὰ κυζάνουν οἱ συνδρομῆς. Καθὼς ὅμως πηγαίνουν τὰ πράγματα φαίνεται καμιὰ δὲν ἔχει στὸ νου νὰ τὸ κάμῃ αὐτό, ἀφοῦ ὁ κυριώτερος σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως ἐφημερίδας στὴν Ἀθήνα εἶναι τὸ εἰσὸδῆμα, καὶ ἄμα αὐτὸ κουτσά-στραβά ἐξασφαλισθῆ χωρὶς μεγάλους κόπους, σταματοῦν καὶ οἱ ὑποσχέσεις, καὶ τὰ ἔθνηκα προγράμματα καὶ ἡ σωτηρία τῆς Ῥωμιοσύνης.

Ἀνησυχῶν παραπάνω νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ λύσις γιὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ φύλλου, τὴν ὁποία πρότεινα δὲν εἶναι μοναδική. Στὴν Ἑλλάδα θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ξέρουν καλύτερα τὰ πράγματα καὶ ἐπομένως αὐτοὶ ἄς δείξουν καὶ ἄλλους τρόπους, ἀρκεῖ νὰ εἶναι κατορθωτοί. Ἄς τοὺς πῶν μάλιστα διὰ τοῦ «Νουμά», καὶ ἄς τοὺς συζητήσουν ἐλεύθερα. Γιατί νομίζω ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ κλείσῃ τὶς στήλες του σὲ τέτοια δημοσιεύματα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν ἑλίου μας.

Ὅλα ὅμως καὶ ἀγία. Ἀλλὰ ποιὰ γλῶσσα θὰ προτιμηθῆ τῶρα γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε τὶς ἀσχημίες πού κάθε λίγο μας μουντζουρώνουν τὰ μούτρα μας;

Θὰ προτείνω γιὰ τὴν ἐφημερίδα μας ἕνα συμβιβαστικὸ μέσο, τὸ ὁποῖο καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ. Νὰ γράφουν δηλ. καὶ τὶς δύο γλῶσσες, ἀνεκλόγως τοῦ ἀντικειμένου πού θὰ πραγματεύονται.

Ἄς γράφονται π.χ. τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ παρόμοια σὲ ὅσο τὸ δυνατό ἀπλή ὀμιλουμένη, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅπως διηγήματα, ἱστορίες, μελέτες καὶ τέτοια στὴν δημοτικὴ. Ἄς γίνῃ μάλιστα κάτι καλύτερο: Οἱ στήλες τῆς ἐφημερίδας νάναί ἀνοικτὲς καὶ στὶς δύο γλῶσσες χωρὶς διαίκριση ἀπὸ τὰ ἔθνηκα πού δημοσιεύονται, μὲ τὴν μόνη προσοχὴ νὰ τηρηθῆ μιὰ σχετικὴ ἰσορροπία.

Μαὐτὸν τὸν τρόπο, νομίζω, μπορεῖ νὰ βγῆ στὸ φῶς τὸ φύλλο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἀσχοληθήκαμε τόσο καιρὸ. Δὲν λέγω, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἀνέφερα, ὅτι αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα μέσα καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ τροποποιήσεων κατὰ τὶς παρουσιαζόμενες ἀνάγκες. Ὁ καθεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πῆ τὴν γνώμη του ἐλεύθερα, καὶ

ἄς τὴν πῆ μάλιστα, καὶ ἐγὼ θὰ ἀπαντήσω ἂν χρειάζεται ἀπάντηση, χωριστὰ ἀπ' τὴν συνέχεια πού θὰ κρατήσω στὰ γράμματά μου αὐτά. Χωρὶς συζητήση τίποτε δὲν γίνεται καλὸ καὶ ὅποιος νομίζει, ὅτι τὰ δύσκολα πράγματα ἐφαρμόζονται μὲ τὴν ἀρχικὴ τῶν μορφῆ, παραλογίζεται.

Ὁ καθεὶς πού θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψη τὶς γραμμὲς αὐτὲς, ἄς ἔχῃ ὡς βάση τὴ μέρωσιν τοῦ λαοῦ, καὶ σ' αὐτὴν ἐπάνου ἄς χτίσῃ τὸ οἰκοδόμημα μὲ ὅσα θελεῖ ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια καὶ παρασχέδια Ἄπ' ὅσα εἶδα καὶ ἀκουσὰ ὡς τῶρα καταλαβὰ πὼς ὁ λαὸς μας ἔχει ψυχὴ ἀγνή καὶ τάση νὰ μεγαλουργήσῃ, ἀλλὰ βρέθη- καν καὶ μερικοὶ πού θέλησαν καὶ αὐτοὶ νὰ μεγαλουργή- σουν στὴν καμποῦρά του ἐπάνου, καὶ αὐτοὶ εἶναι, πού χωρὶς νὰ τοὺς ἐνόησῃ, τὸν νοθεύουν καὶ τὸν καταδικά- ζουν σὲ φροβερὴ τῶν προτερημάτων του διαστροφή. Νὰ λοιπὸν πού ἐγκρατῆ τὸ ἔργο. Νὰ τ ο ὕ ἀ ν ο ἰ ξ ο υ μ ε τ ἄ μ ἄ τ ι α. Καὶ τότε ἐκείνος θὰ πατάξῃ μιὰ γιὰ πάντα τὰ κκοκέφαλα ἐκείνα ὄντα, πού τοῦ πο- τίζουν τὸ ναρκωτικὸ τοῦ ρουφεταρισμοῦ. Τότε θὰ λέγῃ στὰ ξωανα τοῦ πολιτικοῦ μας μουσεῖου: «τὸν ψῆφο μου δὲ στὸν πούλῳ γιὰ νὰ μὲ πούλῃσῃς ἐλόκληρο κα- τῶπι». Τότε θὰνατεῖλῃ ἡ γλυκεῖα καὶ μαγευτικὴ φω- τολογία τῆς ἐθνικῆς, τῆς καθ' αὐτὸ προκοπῆς.

ΔΑΜΩΝΑΣ

ΘΡΗΝΟΣ ΣΕ ΝΙΟ ΝΕΚΡΟ

Μιὰν ἀνοιξιότικην αὐγὴν
Μέσα σὲ χιλιεὲς εὐωδιῆς καὶ ἀνθῶν πλῆμμύρα
Καὶ μὲς στῶν ἀνδονιῶν τῆ θεῖα λαλιά,
Στὰ χίλια μέσα χάδια καὶ φιλιά,
Ποῦ δίνει ὀλόχαρῃ ἢ ζωὴ στὴ γῆ
Ἄναστημένη καὶ ἀπλωμένη γύρα,
Ἐσθυσεν, ἀχαρε, ἢ πνοὴ σου.
Ἄδακρυτο δὲν ἔμεινε ἕνα μάτι,
Θρηνησὺν ἀπαρηγόρητα οἱ δικοὶ σου
Χαμένη νύκτιν, ὠϊμέ, καὶ λεβεντιά,
Δείχτει ἢ ματιὰ τοῦ καθενοῦ δάκρυα γεμάτη
Τὴ πόνου αἰσθάνεται ἢ καρδιά.
Τὸ μῆνυμα τὸ θλιβερόν, ὅπου καὶ ἂν θῆσῃ
Κι ὅποια καὶ ἂν κρούσῃ παλατιῶ ἢ καλυβιοῦ θύρα,
Βρίσκει καρδιὲς παντοῦ νὰ συγκινῆ,
Στοὺς κάμπους πέρα, στὰ βουνά, στὰ δάση,
Μακρὰ στὴ χώρα, στὰ χωριὰ τριγύρα
Κάποιος γιὰ σένα θὰ θρηνηῖ.
Καὶ ποῖός νὰ μὴ σὲ κλάψῃ, παλληκαῖρι,
Καὶ δάκρυ ποιοῦ νὰ μὴ χυθῆ ματιοῦ,
Καὶ ποιὰ καρδιά νὰ μὴ ραγίσῃς, πόνε,
Ὡ τοῦ χωριοῦ περιχάρῳ φεγγάρι
Κι ὀλόλαμπρε ἤλιε τοῦ σπιτιοῦ
Καὶ στύλε μόνε;

ΠΕΥΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ANDERSEN

Τ' ΑΣΚΗΜΟ ΠΑΠΙ

Σ' ἕνα μέρος προσηλιακὸ εἶτανε μιὰ φορὰ ἕνας παλιὸς πύργος, καὶ γύρω του μερικὰ ἀβλάκια. Στὴ μέση τοῦ τοί- χου καὶ τῆς ἀκρῆς τοῦ νεροῦ εἶχε φυτρώσει ἕνα χαμῶδεν- τρο μὲ μεγάλα πλατιά φύλλα, τόσο θεριεμένα πού κάτω ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο μποροῦτε νὰ σταθεῖ κι' ἕνα παιδάκι ὀ- λόρθο. Τὸ μέρος εἶχε κάτι ἄγριο, σὰ στὴ μέση κανενὸς λόγγου. Ἄρτου λοιπὸν μιὰ πάπια ἔκανε φωλιά καὶ ζέ- σταινε τ' ἀβγά της. Ὅμως σὰ ν' ἄρχισε νὰ βαριέται, γιὰ ἀργούσαν τὰ παπάκια νὰ βγοῦν. Ἐπειτα δὲν ἔβλεπε καὶ πολὺν κόσμον, γιὰτὶ οἱ ἄλλες πάπιες προτιμοῦσαν τὰ κολύμπια ἐδῶ κι' ἐκεῖ μέσα στ' ἀβλάκια παρὰ ν' ἀνεβαί- νουν τόσο ἀνήφορο μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ κουβεντιάσουνε μαζί της κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα.

Μὲ τὰ πολλὰ ἔσκασε ἕνα ἰσόγ, ἔπειτα ἕνα ἄλλο. Ἐσίπ, τσίπε ἔκαναν, ἄμα ἕνας ἕνας οἱ κροκοὶ γινόντουσαν ζων- τανὰ πουλιά κι' ἔβγαζαν ἔξω τὸ κεφάλι τους.

— Κουὰκ κουὰκ, ἀπαντοῦσε ἡ μάνα.
Κι' ἔτσι προσπαθοῦσαν κι' ἐκεῖνα νὰ πῶν κουὰκ κουὰκ καὶ τήραζαν ὀλόγυρα κάτω ἀπὸ τὰ πράσινα τὰ φύλλα. Κι' ἡ μάνα τους τ' ἄφινε νὰ τηρᾶνε ὅσο θέλουν, γιὰτὶ τὸ πράσινο ὠφελεῖ τὰ μάτια.

— Ποπῶ, τί μεγάλος πούναί ὁ κόσμος! ἔλεγαν τὰ πα- πάκια. Κι' ἰλήθια εἶχανε μαθεῖ; τῶρα περισσότερο τόπο παρ' ὅταν εἶταν ἀκόμα μέσα στ' ἀβγά.

— Μήπως θαρρεῖτε; τάχα πὼς ἀφτὸς εἶναι ὁ κό- σμος; φώναξε ἡ μάνα. Καλέ, πάει ἀλάργα, πέρα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ τοίχου, ὡς κάτω τοῦ πάρεδρου τὸ χωράφι... Ἐγὼ ὅμως ποτέ μου δὲν πῆγα τόσο μακριά... Μὰ εἴσαστε ὅλα σας ἀφτοῦ; εἶπε πάλι καὶ σηκώθηκε. Νὰ δεῖς πού ὄχι! Γιατὶ κοίτα μένει ἀκόμα τὸ μεγαλύτερο τ' ἀβγό... Ἦθελα νὰ ξέρω πόσον καιρὸ θὰ βασιτάξῃ ἀφτὴ ἡ δουλιά. Ἄρχιστα νὰ βαριοῦμαι μὲ τὰ σωστά μου.

Καὶ κάθησε πάλι χάμου.

— Τὸ λοιπὸν πὼς τὰ πᾶς; εἶπε μιὰ γερόντισσα πού ἦρθε νὰ τὰ δεῖ.

— Ἀφτὸ τ' ἀβγό δὲν χορταίνει ζέσταμα, εἶπε ἡ πά- πια ἡ καθισμένη. Δὲ θέλει νὰ σκάσει. Μὰ κοίταξε τᾶλ- λη εἶδε ποτέ του ὁ κόσμος τέτια νοστιμάδα; Ἀπαράλ- λαχτα ὁ πατέρας τους, πού (νὰν τὸ πῶ κι' αὐτὸ) δὲ σκο- τίζεται δὲ ὁ ἔρμος καὶ νάρθεῖ λιγάκι νὰ μὲ δεῖ.

— Γιὰ νὰ δῶ τ' ἀβγό πού δὲ σκάει, εἶπε ἡ γερόντισσα.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Κι ἂν ἤθελε νὰ τραβήξῃ παραπέρα ἀπὸ τὸ Γκαίτε ὁ κ. Σκιας θάβλεπε στοὺς ρομαντικούς τῆς Γερμανίας, καὶ στοὺς σύγκαιρους τοῦ Γκαίτε, καὶ στοὺς πιδ στερνοὺς λογοτέχνες καὶ ποιητές, τὴν «ἔμπνευσιν» νὰ μακραίνῃ ἀκόμα πολὺ ἀπὸ τὰρχαῖα καὶ τὰ κλασσικὰ καὶ νὰ σιμῶνῃ στὰ μεσαιωνικὰ καὶ στὰ δημοτικὰ καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ πολλοὺς βαθυστόχαστους κήρυκες καὶ γλυκόλαλους δουλευτά- δες τῆς λαϊκῆς παράδοσης, τοῦ δημοτικοῦ τραγου- διοῦ, τῆς δημοτικῆς ἔμφραξῆς, καθὼς ὁ Ἐρ- δερ, καθὼς ὁ Τίεκ, καθὼς οἱ ἀδερφοὶ Γρίμμ, κα- θὼς ὁ Βρεττανό, καθὼς ὁ Ὀδλαντ, καθὼς ὁ Γου- λιέλμος Μύλλερ, καθὼς ὁ Ἄινε, ὁ πιδ παθητικὸς ἀντίλαλος τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, θὰ σταμα- τοῦσε στὸ κορυφῶμα τῆς γερμανικῆς φαντασίας, στὸ ὑψηλονόητο ἔργο τοῦ Βάγνερ, πού εἶναι μαζὶ μουσικὸς καὶ ποιητής, καὶ πού εἶναι τὸ δρᾶμα του ἀποκλειστικὰ γεννημένο καὶ ὀλοιομάτο ἀπὸ τοὺς κόσμους τῶν ἀσμάτων τῶν τραβαδούρων καὶ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ γιὰ τοῦτο μπορεῖ νὰ στέκεται καὶ πιδ σιμὰ στὴν ἀρχαία ἀττικὴ τραγω- δία.

Γιατὶ καὶ ἡ ἀττικὴ τραγωδία τί ἄλλο εἶναι ἀνάμεσα στ' ἄλλα τῆς μεγάλας χαρίσματα παρὰ μιὰ τέχνη θερμμένη στὴν ἐντέλεια μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς φύσης, τὸ ἀνθισμα τῆς τέχνης τὸ ὑπέρτατο, ποτισμένο ἀπὸ τὰναερυστικά νερά τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, τὸ ἀνέβασμα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ σὲ μιὰ κορ- φή, τῆς δημοτικῆς γλώσσας τὸ ἀφρόγαλα; Κάποιος περίφημος ἱστορογράφος εἶπε πὼς ὁ Σοφοκλῆς θέλησε μὲ τὸν «Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῶν» νὰ παραστήσῃ τὴ βαθεῖα ἐντύπωση πού τοῦ εἶχαν προξενήσει, ὁ τ α ν ε ἴ τ α ν ε π α ι δ ἰ, τὰ ἱερὰ μνημεῖα καὶ οἱ μῦθοι τοῦ τόπου του. Κάτι παρόμοιο μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ γιὰ ὅλα τὰ ὄρατα πλάσματα τῆς ἑλληνικῆς φαντα- σίας, καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τῆς ἀρχαίας τραγικῆς τέ- χνης. Ἐχουμε μέσα τους κάτι ἀπὸ τὴν ἀνέφραστη χαρὰ τοῦ παιδιοῦ, ὅταν ἀκούῃ τὰ παραμῦθια τῆς γιαιγιᾶς του, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ μεγαλήτερή τους χά- ρη, μὲ τὴν ἀδεια τῶν σοφῶν ἑλλημιστῶν τοῦ κό-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ παρασμένο φύλλο.

μου. Τὰ φύσηξε και κείνα—και γι αυτό άξιζου τόπο—τά φύσηξε και κείνα, όμως σέ τρόπο άσύγκριτα πύό τέλειο, «ή Πνοή τής φύσης» ή ίδια πού κατά τό λόγο του Γκαίτε στό ποίημά του γιά τό Χάνς Σάξ, φύσηξε και τό λαϊκότατο έργο του τσαγκάρη τραγουδιστή. Τίποτε πύό αυτόματο, πιο φυσικά φω- τρωμένο, πύό δημοτικό, πού νά μοιάζει περισσότερο μέ δημοτικό τραγούδι, άπό τό τραγούδι τής αρχαί- ας Μούσας. Κι άν έχη κανένα ψεγάδι ή λατινική ποίηση πού τής δείχνει χαμηλότερο τάνάστημά τής άγνάντια σήν ποίηση τήν έλληνική, είναι ίσα ίσα πώς τής λέπει του ντόπιου ή βαθιορρίζωτη κι αυτόρύτερη όμορξη, πού τήν κάνει, μέ όλα τής τά λαμπρά και τά δυνατά προτερήματα, νά μυρίζη κάπως λογιωτατίλας. Και τό δράμα τό λατινικό, όσο κι άν άξίζη, δεν είναι παρά «άτεχνότερον αντί- γραφον τών έλληνικών παραδειγμάτων», (γιά νά ξαναπούμε τό λόγο του Ρίβεκ, του ιστορικού τής «Ρωμικής Ποίησης», κατ' τή μετάφραση του κ. Σακελλαροπούλου). Και μέ τήν αλήθεια, θά μπο- ρούσε κανείς νά στοχαστή πώς άν χάθηκ' έτσι πρώωρα, πριν καλλιεργηθή, ό Σατούρνιος στίχος, αυτό γιά τά λατινικά γράμματα μπορεί και νά εί- τανε δυστύχημα.

Μήτε όταν κανείς λέη «δημοτική γλώσσα, φυ- σική δημώδης, δημοτικό τραγούδι», λέει πάντ' κάτι πού όλότελα δεν ταιριάζει μέ τήν ιδέα τής τέχνης. «Όλοι μας οί καλήτεροι και οί πρώτοι μας όλοι πού στιχοπλέκουν και λογογράφουν μέ τήν δημοτική μας είναι μαζί και λειτουργοί μι'ς τέχνης ώραιάς και σοφής, πού μπορεί νά πύρε και κείνη, κάθε φορά πού τά ώρέγονταν, πολλά άπό τούς αρχαίους. Οί στίχοι και ή γλώσσα του Σολωμού και του Βαλκω- ρίτη, του Πάλλη και του Ψυχάρη, κι όλων τών άλ- λων πού τριγύρω του; κι άγνάντια τούς, δουλεύουν μέ τήν ίδια ιδέα, είναι μαζί φυσικοί και τεχνικοί στίχοι σέ μι'ά γλώσσα πού τή λέ; και δεν τή λέ; δημοτική, σύμφωνα μέ τή μεριά πού στέκεσαι κι άγναντεύεις τάντικειμένο· τό ίδιο χρώμα πλούσιο δείχνεται άπό λογι'ς χρωματισμούς λεπτότατος.

Και ό «Κυρούλης», τό δράμα του Ψυχάρη, μάς δίνει τό παράδειγμα έργου πού ξεδιπλώνει σέ γλώσσα και σέ ύφος στρογγυλοκομμένα φυσικώτατα, πού άπορεί και πώς γράφτηκαν εκεί πού μόνο νά μιλιένται έστεκε, πού ξεδιπλώνει μι'ά ιδέα φιλο- σοφική, φερμένη άπό προχωρημένο πολιτισμό, μέ μι'ά τέχνη προσεχτικά πλεγμένη κ' έπιτηδεύα. Άκόμα και δημοτικά τραγούδια σαν τά δικά μας—

άξαφνα ό «Βρυκόλακας», τό «Γιόφύρι τής Άρτας», όλα σχεδόν τά πανώρια μυρολόγια μας, είναι σά νά βγύχαν άπό τό πλαστικό τάργαστήρι κανενού Δάντη, είναι σά νά τά χρυσόδεσε κανένας Γκαίτε. Έπειτα, και σωστή νά μην είταν, έτσι γενικά ριμμένη, γιά τίς λογοτεχνίες όλων τών λαών ή γνώμη του κ. Thumb, άληθεύει γιά τή δική μας ποίηση, τήν άθάνατη.

Όμως εκείνο πού μέ κάνει άκόμα νά παραξε- νεύομαι είναι ό τρόπος πού μιλεί ό κ. Σκιζς γιά τή γλώσσα του Λουθήρου. «Οί έπισημότατοι τών γερμανών ποιητών, γράφει, γλώσσων τών έργων κύ- τών εξέλεξαν τήν τεχνητήν και έν διοικητικούς γρα- φείους άναπτυχθείσαν διάλεκτον του Λουθήρου, και όχι τήν φυσικήν δημώδη.» Δεν ξέρω πού τή στηρί- ζει τή γνώμη του ό κ. Σκιζς, και πού νά τή θη- σαύρισε· ίσως άπό καμιά πολύτιμη πηγή δυσκολευ- ρετή μπορεί νά είναι και δική του άνακάλυψη. Έγώ δεν ντρέπομαι φανερά νά τό σημειώσω πώς γερμα- νικητής δεν είμαι, και πώς άμεση γνωριμιά μέ τά γερμανικά γράμματα δεν έχω πλέξει. Όμως, σάν άπλός ξεφυλλιστής βιβλίων πού είμαι, γνώριζα ως τήν ώρα πώς ή γλώσσα του Λουθήρου είναι γλώσ- σα δ η μ ο τ ι κ ή, φυσική, τεχνικά πλεγμένη πάντ'α, ύπως καθενού συγγραφέα, και μάλιστα με- γάλου, όμως όχι τ ε χ ν η τ ή. Ήξερα πώς ό Λούθη- ρος ό τρανός οικόδομος του γερμανικού λόγου ρύθμισε τή γλώσσα του, άγναντεύοντας όλη ώρα και παρα- μνεύοντας και σημειώση παίρνοντας τής ζωντανής ζωής τριγύρω του. Άκουγε πώς μιλούσαν και πώς έκαναν καθώς μιλούσαν, και πώς τό πράσσαιναν και πώς τό ζούσαν άσυνείδητα τό μίλημά τους, ό δουλευτής μέσα στήν εργασία του, ή γυναίκα στο σπίτι της, τό παιδί στό δρόμο, ό νοικοκύρης στήν αγορά· κι όπως ό λαός κουβέντιαζε, ό πολός λαός άπρομελέτητα στίς ώρες του τίς πλέον ούσιαστικές, έγραφε ό Λούθηρος. Και όταν ό Λούθηρος δίδασκε μπροστά σέ άρχόντους και σέ λαϊκούς, μπροστά σέ γραμματισμένους και σέ άγράμματος, στό νοϋ του πάντα είχε όχι τόν πρίγγιπ και τό δικέκασμένο, μέ τόν πύό άγράμματο, τόν πύό χυδίο άπό τούς άκρα- ατός τους, καθώς ό ίδιος τό παινεύονταν· και μέ τά λόγια και μέ τό ύφος τών άπλών και τών άμόρφω- των, ταίριαζε τή σκέψη και τή γ λ ω σ σ α του. Κ'έγώ ήξερα ως τήν ώρα πώς άνίως δεν είχαν πρῶ- τα κι άπ' αρχής οί γερμανοί τή μετάφραση τής Άγίας Γραφής κωμωμένη άπό τό Λουθηρο στή γλώσ- σα τή δική του, στή γλώσσα του Έθνους του, δε

θάποχτούσαν ύστερα και μέ τόν καιρό ούτε Σίλλερ· ούτε Γκαίτε. Κι άκόμα γνώριζα πώς όσο κι άν έχρειάστηκε νά περάσουν αϊώνες γιά νά στερεωθή ή γλώσσα του Λουθήρου, πώς όσο κι άν ύστερ' άπό τό Λούθηρο ή γερμανική γλώσσα πέρασε δοκιμασίες και σφοδρές άπό τούς λατινομανιακούς σχολαστικούς, και καθώς και τούς κάθε λογής ξενολάτρεις, όσο κι άν κιντώνεφε βάρβαρη νά ζανκίγη, πάντα, και ό Γκαίτε και ό Σίλλερ και ό Κλόβτωκ και ό Βιέλαντ και ό Ούλαντ, και οί πύό περιφημοί λογοτεχνίτες και τραγουδιστές τής Γερμανίας, πλούσια πήρανε και πότισαν τά έργα τους μέ τάνκβρυστικά νερά τής δημοτικής γλώσσας, και δυνάμωσαν τά στήθη τους μέ τήν καθάρια πνοή του δημοτικού τραγουδιού.

Όμως όλα αυτά είναι και σά χαμένα λόγια. Για νά ιδώ πώς βρίσκεται μέσα στήν αλήθεια ό κ. Thumb, λέγοντας καθώς παραστάθηκε πώς είπε «Η έμφύχσις τής φιλολογίας είναι άνήχη νά αναχωρή έν του δημώδους άσματος και τής δημο- τικής γλώσσας», φτάνει νά ρίξω μι'ά ματιά στά δι- κά μας Γιατί σέ κόπο νάμπω γοργοταξιδεύοντας μέσα στά γραμματολογικά βασίλεια τών άλλων λα- ών; Μού φτάνει ή πείρα πού άπόχτησα γιά τά δι- κά μας. Βάλτε άπό τή μι'ά μεριά τά έργα τά ποι- τικά, τά ταιριασμένα μέ τό λογιωτατισμό, τής κάθε λογής καθρεφύουσας Σούτσων, Ραγκαβήδων, Βλάχων, και κομπανίας, όσο κι άν είναι παραγα- λιμένα άπό τό λούστρου τών αρχαίων τύπων· βάλτε άπό τήν άλλη τή μεριά τά έργα τά ποιητικά τά γεννημένα άπό τή μελέτη τής δημοτικής γλώσ- σας κι άπό τήν άγάπη του δημοτικού τραγουδιού· και τά καλύτερα έργα τών πρώτων παράπλευρα στων άλλων τά πλάσματα, φαντάζουμε σάν άκίνητα ξεθωριασμένα αντίγραφα μαθητών του Πολυτεχνείου άγνάντια σέ σάίτσα στοχαστικών ζωγράφων, πού και μισοτέλειωτα νά είναι, ή μέ τό μολύδι ή μέ τό χρώμα, σπαρταράν άπό ζωή, και σά νά φωνάζουν. Στόν κόπο μι'ς τέτοιες παραβολής μπήκ' έδώ και δεκατέσσερα χρόνια ό Ιάκωβος Πολυλάς («Η φιλο- λογική μας γλώσσα» Αθήνα 1892) κι ώραία μάς έδειξε, φωναχτά και χτυπητά, μέ τά ίδια τά κεί- μενα τούτων κ' εκείνων, παράπλευρα βαλμένα, τι θά πη μπάλαχο ζωής και τι θά πη μπαλασάμωμα μούμιας. Θυμόνταν και άθελ'α κανείς τήν έπιγραμ- ματικώτατη στροφή του σεβασίμου Μαρκορά :

Η καθαρεύουσα...
Χιονιά κακάφυχη πού δεν άφίνει
Λουλούδι μέσα μας χλωρό νά μείνη.

ραία πού θαρρούσε μόνα τους σάλεθαν τά πόδια. Μαζί μέ τ' άλλα μπήκε μέσα και τ' άσκημο και σταχτύ παπάκι και κολυμπούσε κι' εκείνο παντού έδώ κι' εκεί στή μέ- ση τους.

—Τί λέεις γάλισσα, είπε ή πάπια. Άμέ δέ γλέπεις τί νόστιμα πού κουνάει τά πόδια του και πώς βασιτείται ίσα... δικό μου παπί ως στά νύχια. Και νά σου πώ, δεν είναι δά κι' άχαμνύ σαν τό καλοκοιτάξεις... Κουάκ κουάκ, έμ- πρὸς περπατάει θά πάμε τώρα σέ μεγάλο κόσμο, σ' άρι- στοκρατία, και θά σάς συστήσω στά πουλιά τής άβλής. Μένε προσοχή, κοντά μου πάντα νά περπατάτε μην τύχει και σάς πατήσει κανένας, και πρώτα άπ' όλα τό νοϋ σας στή γάτα!

Φτάνοντας στήν άβλή, είταν εκεί τό μεγάλο τό κακό. Διό φαμίλιες μαλώνανε γιά ένα ψαροκέφαλο, πού όμως στό τέλος τ' άρπαζε ή γάτα.

—Νά, τδάτα, πκιά μου; Έτσι είναι άρτός ό κόσμος, τούς είπε ή πάπια γλύφοντας τή μύτη της, γι'ατί τ' ώρέγονταν πολύ κι' ή ίδια τό ψαροκέφαλο. Τώρα περπα- τάτε... Και κοιτάξτε νά λαλήστε νόστιμα και νά σκύψτε μπροστά σ' εκείνη τή γερόντισσα εκείπαέρα. Είναι ή πύό μεγάλη άρχόντισσα έδώ... σόί άπό Ίσπανούς.. γιά άρτό δά τή βλέπετε έτσι καμπαρωμένη. Και βλέπετε, έχει κι' ένα κουρέλλι δεμένο στό πόδι της, ή πύό μεγάλη τιμή της πάπιας, γι'ατί δείχνει πώς δέ θέλουμε νά χαθεί,

παρά νά γνωρίζεται άπό ζώα κι' άπ' άθρῶποι. Τώρα λα- λήστε... Μά μη γυρίζετε μέσα τά ποδάρια σας. Τά καλανα- θρεμένα τά παπιά στέκονται μέ τά πόδια άνοιχτά, σαν τή μάνα και τόν πατέρα σας, νά έτσι... Τώρα σκύψτε τό κεφάλι και κράξτε κουάκ.

Τά παπάκια έκαναν κατ'ά πώς τ' άρμήνεψε... Μά οί άλλες πάπιες τής άβλής μόλις τά είδανε κι' είπαν δυνατά.

—Καλώς τά δεχτήκαμε! Όρίστε κι' άλλη μι'ά φουριά μάς κόπιασε σά νά μη σώνουμε όσο είμαστε... Χριστέ και Παναγιά! Χωρίς το, τί άλλοκοτο παπί, εκείνο εκεί! Δέ γίνεται, έδώ δεν τ' άφίνουμε!

Κι' όρμώντας μι'ά τους τό δάγκασε στό λαϊμό.

—Άσ' το, ζάβαλη, στήν ήσυχία του, είπε ή μάνα, δεν πειράζει δά κανένα.

—Ναι, μέ είναι πάρα μεγάλο και σκληρό, είπε ή πά- πια πού τό δάγκασε, και τού χρειάζεται στυλαίρι.

—Πολύ όμορφα παπάκια σουδάωκε ό Θεός, είπε ή άρ- χόντισσα μέ τό κουρέλλι στό πόδι. Όλα νόστιμα... έξόν εκείνο τό ένα... άσκημοφέρνει λιγάκι. Πώς ήθελα, κυρά, νάν τδστρωνες μι'ά στάλα.

—Τί νά κάνω, άφέντρα μου, δεν ξέρω, είπε ή κλώσσα. Ναι, δέ λέω, δεν είναι όμορφο μέ καλόγνωμο όμως, και κολυμπάει σαν τ' άλλα ίσως και καλύτερα μάλιστα. Ό- μως πύος ξέρει; Μπορεί ίσως νά νοστιμήσει μέ τόν καιρό... νά μικρήνει κι' όλας. Έμεινε τό τσαμένο πάρα πολύ μέ- σα στ' άβγό, γιά άρτό τό κορμί του σά νά στράβωσε κο-

μάτι. Κι' έτσι λέοντας έσαιε τά σηκωμένα φτερά άπάνου στό λαϊμό του, κι' έπειτα είπε

—Τό κάτω κάτω, άφού είναι άσερνικό, τί πειράζε' μαθές και τόσο; Μά είναι όμως δυνατό... έτσι θαρρώ... και θά προκόψει στόν κόσμο.

—Τ' άλλα παπάκια σου όμως είναι χαριτωμένα, είπε ή άρχόντισσα. Τώρα κάνε έδώ σά στό σπίτι σου, κι' άν τύ- χει πουθενά και βρείς κάνα ψαροκέφαλο, φέρε μού το, νά ζεις, έμένω.

Κι' έτσι ή φαμίλια βολέφτηκε μέσα στήν άβλή.

Μονάχη τό καημένο τό παπί πού βγύηκε τηλεφαίο άπό τ' άβγό κι' είχε τέτια άσκημιά τό τσιμπούσαν, τό σκουν- τούσαν, τό βασάνιζαν, κι' όχι μοναχά οί πάπιες, παρά κι' οί όρνιθες. Όλες φώναζαν πώς είταν τέτιος μάγκλαρος, κι' ένας κούρκος φαντασμένος φούσκωσε και τού λόγου του σά φρεγάδα μ' όλα τά πανιά άνοιχτά, και χύθηκε άπά- νου του μέ τό κεφάλι κατακόκκινο άπό θυμό. Κι' έτσι τό δυστυχημένο δεν ήξερε πού νά πάει και πού νά σταθεί, και τδπαίρει κατάκαρδα πού γεννήθηκε άσκημο και πού όλα τά πουλιά τό διώχωνε άπό κοντά τους.

Και δεν πήγαμε καλύτερα μήτε τήν κατόπι άβγή μή- τε τήν παρέκει· μάλιστα, ή θέλεις νά καλοξέρεις, και χει- ρότερα. Όλος ό κόσμος τό παιδεύε. Κι' άρτός άκόμα οί άδερφάδες του τό παραπετούσαν, κι' όλο λέγανε. «Ω πού

Και πουθενά άλλοι δε χτυπάει τόσο δυνατά η ασκήσια πού σκορπάει της μούμιας ή κατέντια, και της πού επιμελημένα μπαλαστωμένης, όσο στο θέατρο το δικό μας, πού στέκετ' ακόμη πολύ πίσω από τα άλλα είδη του καλλιτεχνικού λόγου, γιατί δεν επλεξεν ακόμη γνωριμιά με την αλήθεια, καθώς επλεξαν εκείνα, κ' αίστάνεται ακόμα τα χέρια των πεζών και αστόχαστων τυράννων της βουτίνιας να βαρύνουν άπάνου του πού πολύ. Ένα βιβλίο μπορεί να υπάρξει χωρίς κάποιο σημάδι ζωής. Το δράμα, χωρίς το σημάδι τουτο, είναι τέρας ασκήσιας και γέννημα άστοχασίας από τα έλεεινότερα. Κι όποιος δεν το καταλαβαίνει αυτό, είτε ένας είτε χίλιοι, είτε κόσμος όλος, θα πη πώς είναι νήπιος ή βάρβαρος.

Δε θα ξανασταματήσω σε ό.τι άλλοτε είπα όπως πλάστηκε ή ποιήσή μας γυρίζοντας πρώτα πρώτα στον κόσμο και στη γλώσσα του δημοτικού τραγουδιού, έτσι και το δράμα μας θα γίνη από τέτοιο γυρισμό προς την ίδια πηγή. «Η θυσία του Αβραάμ» και ή «Ερωφίλη» βαρύνουνε στη ζυγαριά της τέχνης όσο δε βαρύνουν—πού βάρος!—όλα μαζί τα παντός είδους σκηνακά έργα πού μαστρεύσαν και μαστορεύουν έδώ κ' έκατό χρόνια σοφοί και μωρόσοφοι και γραμματισμένοι και άγράμματοι παντός είδους, πού όλα μπορεί να τάχουν, μα τους λείπει ένα ή πνοή της ζωής. Κι αν έχουμε κάποια δραματικά έργα μετρημένα, έργα αλήθειας και όμορφιάς, αυτά βγαλμένα είναι από τα θαματοურγά νάματα της δημοτικής γλώσσας και του δημοτικού τραγουδιού, κι ως μέ βγάλουν από τον κόπο οι τιμημένοι τους έργατες να ξαναρχιάσω κ' έδώ τα όνοματά τους.

Πολύ σωστά τα είπε ο κ. Thumb. «Η φιλολογογία δεν άρχίζει να ζή, παρά κάθε φορά πού άρχίζει από το δημοτικό τραγούδι και από τη γλώσσα τη δημοτική» δηλονότι από την ίδια βαθεία πηγή της καλλιτεχνικής όμορφιάς.

Τό δράμα, στην άρχή του, δεν χρωστάει σχεδόν τίποτε στην κλασσικήν ιδέα. Το δράμα στην Ευρωπαϊκή φιλολογογία, φύτρωσε μέσ' από την έκκλησία ή άρχή του μοιάζει με την άρχή και της δραματικής τέχνης των Έλλήνων βγήκε κι αυτό, καθώς και κείνο, από τη λατρεία. Πρώτα πρώτα, δράμα λειτουργικό, δράμα ίερατικό, άγάλια άγάλια χωρίστηκε από τα ίερά, ξεχώρισε κ' έγινε δράμα λαϊκό, δράμα ζυμωμένο με τη δημοτική γλώσσα, με το δημοτικό τραγούδι, με την ιδέα τη δημοτική. Έτσι πρωτοβλάστησε το θέατρο στην Ίτα-

λία, στην άτη, στην Ελλάδα, όμοια στους Ίσπανούς και στους Άγγλους και στους Γερμανούς. Δεν είμ' έγω εκείνος πού θάρρηθώ πίσω ευεργετικά επηρεάζει μια ξένη και πού προχωρημένη φιλολογογία μιάν άλλη φιλολογογία πού νέα και πού άπληρη. Όμως τη στιγμή αυτή θυμάμαι ίσα ίσα τρεις λαούς πού πού πολύ και βαθύτερ' από άλλους χαρήκανε σε διαφορετικούς καιρούς δραματική τέχνη πρωτότυπη, ξεχωριστή, μεγάλη, πού τίποτε σχεδόν ή πολύ λίγα χρωστάει στα μαθήματα των ξένων. Οι Άθηναίοι, οι Ίσπανοί, οι Άγγλοι. Για τους πρώτους, κάτι είπαμε παπαπάνου. Για το θέατρο των δύο άλλων έθνών φτάνει να σημειώσω πώς είναι τόσο μεγαλονόητο όσο είναι ανεξάρτητο από την κλασσική τέχνη. Μάλιστα ποτέ άλλοτε Ίσπανοί και Άγγλοι δε γράψανε χειρότερα έργα για τη σκηνή όσο την εποχή πού δανείζονταν από τους κλασσικούς.

Ό κ. Σκιας δε θέλει να άνακατώνωνται οι ξένοι στα δικά μας: τέτοια γνώμη μπορεί να ληθεύη τυχόν για το δεινόν ξένο. Μα έτσι γενικά είπωμένη για τους ξένους, δεν έχει κανένα νόημα: οι ξένοι πολλά από τα δικά μας τα βλέπουνε βαθύτερα και καθαρώτερ' από μας, ίσα ίσα γιατί είναι ξένοι. Οι ξένοι δε μπορεί παρά σε πολλά να μας είναι δάσκαλοι. Τα καλύτερα μικροσκοπία μας έρχονται από την Ίένα της Πρωσίας. Και στην Άθήνα οι επιστήμονες αυτά μεταχειρίζονται για τη δουλειά τους. Από το νου κανενού δένπερασε να τα πετάξη, γιατί είναι ξένα. Παντού υποθέτω, όπου τα μεταχειριστής, όμοια θα σ' εύχαριστήσουν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΓΥΝΑΙΚΟΚΟΣΜΟΣ

ΣΤΙΣ ΝΙΕΣ ΜΑΜΑΔΕΣ

Καλέ μου Νουμά.

Σήμερα θα μου επιτρέψης να στείλω το γράμμα μου, όλο ίσια σε κείνες, πού για το χατήρι τους τόγραφα, και πού τις συλλογίζούμουνε μιάν ώρα όλόκληρη, στεκόμενη και χαζέβοντας, μπροστά στα τζάμια ενός μαγαζιού, από τα μεγαλύτερα πού βρίσκονται άπάνω στο κοσμοπλημμυρισμένο Μπουλιεβάρι. Το μαγαζί αυτό λέγεται «Η π α λ ι ά Ά γ-

γ λ ι α, είναι Έγγλέζικο κ' ή μεγάλη του ειδικότητα είναι τα παιδιακήσια φουστανάκια.

Πίσω από τα γυλιστερά και πελώρια κρούσταλλά του, έβλεπα καμμιά τριανταριά παιδάκια, από το βυζανιάρικο, πού δεν ξέρει ακόμα να σταθή, ίσια με τον πενταχρονίτη άνθρωπάκο. Στέκονταν όλα άράδ' άράδα ακίνητα και τσιτωμένα άπάνου στα τακουνάκια τους, για να μην τζαλακώσουν τα όραία φορεματάκια, πού τους είχανε φορέσει.

Ένας παιδαμάκος γαργάκης φαινότανε ακόμη μικρότερος κοντά σ' ένα μεγαλώσωμο Σκουτσέζο, κ' ένα μωρουδάκι με μακριά φουστάνι άκκουμπούσε σε μιιά χροσιάρικη κεράτσα ντυμένη στη φίνα ταντέλλα και στο φιλοκενημένο σανκούλι.

Κουάζοντας αυτά τα κιαλοφορεμένα κουκλάκια, γιατί πιστέβω πώς δεν είναι άνάγκη να σάς πώ, πώς τα παιδάκια τάκίνητα πού στέκονταν πίσω από τα κρούσταλλα ήτανε ψεύτικα, συλλογίζούμουνε τάληθινά παιδάκια, το καμάρι τών νιών μαμάδων, και σ' αυτές θέλω να στείλω το σημερνό μου γράμμα, αυτές πού σκολίζονε και κιαμαρώνονε τις ζωτανές κουκλίτσες τους, πού ξαναπαιδιανίζονε με τα παιδάκια τους, και πού ύστερις από κάμποσα χρόνια θα ξανανώσω με τις όμορφες κοπέλλες τους και με τα νιά παλληκάρια τους. Θέλω να τους πώ για ένα φορεματάκι πού μου φάνηκε πώς ήτανε το πού πραγματικό, το πού οικονομικό και πού όμορφο άπ' όλα εκείνα τα όλοτάντελλα και όλοκέτητα.

Τό φορεματάκι αυτό ήτανε από χοντρό λινό, κομμένο όλόκληρο, ίσιο από πάνω ίσια με κάτω και δυό φορές μακρότερο άπ' όσο χρειάζεται, σε μιιά μακριά μπλούζα. Ύστερις άρχίζοντας από κάτω, είχε ένα στρήφωμα τέσσερα δάχτυλα πού χρησίμεβε για ποδόγυρος: το στρήφωμα αυτό ήτανε άαμμένο μ' ένα τρυπητό διπλόγαζο, άφου προηα είχανε βγάλει άπ' το λινό καμιά δεκαριά κλωστές, και νομίζω μάλιστα πώς μ' αυτές τις ίδιες, είχανε κάνει το γαζί. Παραπάνου άμέσως, είχε μιιά πιέτα τρία δάχτυλα, άαμμένη κι αυτή με το τρυπητό διπλόγαζο, ύστερις άλλη, δυό δάχτυλα, κι άλλη ένα, ώσπου έφταναν κοντά στη μέση. Εκεί είχε στη σειρά τέσσερα τρυπητά διπλόγαζα, σαν τρυτηρού, και μέσα σ' αυτά περασμένη στενή στενή κορδελίτσα, σφιγμένη και δεμένη με δυό φιόγγους στα πλάγια για να σχηματίζεται λίγη μέση. Από πάνω άπ' αυτή ξαναρχινούσανε οι πιέτες και τα γαζιά, από στενές, και τελειώνανε κοντά στο λαμό με τη φαρδειά πιέτα, πού σκημάτιζε σαν μπερτίτσα. Το φαρδί μαρικόκι ήτανε παρόμοιο, τελειώνε

να σε φάει ή γάτα», κι έλεγε κι ή μάνα του «Τι πήγε και γεννήθηκε!» Οι πάπιες το χτυπούσαν, οι όρνιθες το τσιμπούσαν, και το κορίτσι πού τάιζε τα πουλιά το κλωτσούσε κι' άφτη.

Έτσι το λοιπόν κι' άφτο πήρε τα μάτια του κι' έφυγε πετώντας από πάνω από τα κάγκελλα. Τα πουλάκια στα φυλλάματα τρώμαζαν και σηκώθηκαν στο φτερό.

—Γιατί είμαι τόσο άσχημο, είπε με το νου του το παπί, κλείνοντας τα μάτια στην άπελπισιά του.

Μα σε λίγο σηκώθη ξαναπίσω κι' έτρεξε πού άλάργα ακόμα, ως κάτω πέρα εκεί σ' ένα βάλτο γιομάτο άγριόπαπιες. Εκεί ξενύχτησε καταλυπημένο κι' άφανισμένο.

Τό πρωί άμα σηκώθηκαν οι άγριόπαπιες, κι' είδαν το καινούργιο τους συντρόφι, το ρώτησαν

—Τι λογής πουλί είσαι έσύ;

Τότες το παπί τις καλημέρησε όλες όσο άρχοντικά μπορούσε.

—Είσαι άσχημο σημαντικά, είπαν εκείνες. Μα δε μά νιάζει μόνο παντριές να μη μας γυρίσεις έδώ μαζί μας. Δυστυχισμένο κι' έρημο πουλί! Τέτιες ιδέες δεν του περνούσαν από το κεφάλι: όλο όλο πού ζητούσε ήτανε να τ' άφισουν ήσυχο να κάθεται μέσα στα βούρλα και να πίνει λίγο νεράκι του βάλτου.

Έκεί έμεινε διό μέρες βλάκαιρες, και τότες ήρθανε διό άγριόχηνες, ή—καλύτερα—χηνόπουλα, πού ό,τι είχανε

βγει από τ' άβγό και για τοούτο ήτανε παρά πολύ άφτάδισσες.

—Να σου πώ, πατριώτη, του είπαν. Είσαι τόσο άσχημος, πού δε μας μέλει αν ήθελες να συντροφιάσεις μαζί μας και να ταξιδέβουμε συντροφιά. Και ξέρεις, του είπανε σιγά σιγά, στο βάλτο έδώ δίπλα, κάθονται μερικές χήνες τόσο όμορφες, όλες άνύπαντες, και κελαιτούν πού να χάνεις το νου σου. Μπορεί κι' έσύ ίσως να πετύχεις εκεί κάνα τέφι, και μ' όλη σου την άσχημιά...

Μπάμι μπούμι άκούστηκε στον άέρα, κι' οι δύο άγριόπαπιες πέρασε μέσα στα βούρλα σκοτωμένες, και το νερό κοκκίνισε από το αίμα τους. Μπάμι μπούμι άκούστηκε πάλι όλόγυρα, κι' όλόκληρα κοπάδια άγριόπαπιες σηκώθηκαν στο φτερό μέσα από τα βούρλα. Είταν κάτι κυνηγοί, πού άλλοι είχανε περικυκλωμένο το βάλτο, άλλο, σκαρφάλωναν μέσα στα κλαριά των δέντρων πού ήσκιωναν τα βούρλα. Ένας καπνός γαλάζος σηκώθηκε σε σύγνεφο κι' άνακατέφτηκε με τα πράσινα φύλλα, κι' ύστερα τράβηξε άλάργα, πού πέρα από την άλλη την άκρη του νερού. Ύστερα πλήθος σκυλιά χυθήκανε μέσα στο βάλτο. Πλάτ πλατ, τρέχανε τα σκυλιά, και τα βούρλα και καλάμια λύγιζαν από κάτω τους δεξιά κι' άριστερά. Τι όφο πού τον πήρε το καημένο το παπί! Γύρισε το κεφάλι σε ναν το κρούσει κάτω από τη φτερούγιά του, όταν... Χριστέ! Ένας τρομερός σκύλαρος με τη γλώσσα κρεμασμένη και γουρλομένα μάτια στάθηκε όμπρός του μ' άνοιχτό το στόμα, δεί-

χνοντας τα κοφτερά του δόντια σε νάθελε με μιιά χαψιά να καταπιεί το δόλιο το παπάκι... Μα πλάφ πλάφ έφυγε πάλι χωρίς ναν το πειράξει.

—Δόξα σοι ό Θεός, είπε στενάζοντας, είμαι τόσο άσχημο πού μήτε σκύλος δε θέλει να με άαγκάσει.

Κι' έμεινε ήσυχο, ενώ οι ντουφεκιές βροντούσανε μέσα στα βούρλα, και μπάμ και μπούμ άντιλαλούσε στον άέρα.

Μόλις άργά έγινε πάλι ή ψυχή. Μα το παπί δεν τολμούσε να σηκωθεί, παρά περίμενε άρκετή ώρα πού γυρίσει να κοιτάξει τριγύρω του. Ύστερα βγήκε δέξω από το βάλτο γλήγορα γλήγορα. Περνάει χωράφια, λιβάδια, μα κατόπι σηκώθηκε τέτιος κατακλυσμός πού δεν κατέρθωνε να προχωρήσει καθόλου.

Έκεί κατά το βράδυ έφτασε σ' ένα σπιτόπουλο, μικρό και ξεχαρβαλωμένο. Η κακοκαιρία είχε τόσο δυναμώσει ως τότες πού το παπί βιάστηκε να καθήσει γάμου για να μην το πάρει ό βοριάς, και καθίζοντας παρατήρησε την πόρτα πώς ήτανε μισακρεμασμένη από τον ένα της ρεζέ, κι' έτσι μπορούσε εκείνο να χωθεί μέσα από τ' άνοιγμα. Έτσι κι' έκανε.

Σ' άφτο το σπιτόπουλο καθότανε μιιά γριά, ένας γάτος, και μιιά όρνιθα. Ο γάτος, πού ή γριά τον έκραζε πουλάκι της και χουσό της, ήξερε να κιαμπουριάζει και να ρουχαλλίζει, κι' έβγαζε και στίβες άια του χάιδεσες την προδιά του άνάποδα. Η όρνιθα πάλι είχε μικρά και κοντούλα

κίβου από χέρι με τη στενή πύλα και σουρώνοντας με τα τέσσερα τρυπητά διπλό γαζα και με τους φλόγγους τις κορδελλίτσες.

Αυτό το απλότατο φορεματάκι μου φαίνεται ευκόλοκάμωτο και ευκόλοπλυτο, και γι' αυτούς τους δυο λόγους, προτιμώτερο απ' τα πολλά και πλούσια ψιλοκεντημένα που είδα.

Γι' αγωγόκι μ' άρσε περισσότερο το ναφτικό. Είτανε ένα βραχιλάκι άσπρο, μακριό ως τόν αστραγάλο και φαρδιό κάτω, σαν του άληθινού 'Εγγλέζου νάφτη' από πάνω είχε ένα μικροσκοπικό σακκάκι πολύ κοντό, από φανελίτσα μπλου σκούρα, άφοδοράριστη, με χρυσά κουμπάκια και με τη νάφτικη τραχηλιά του πουκαμισιού βγαλμένη απ' έξω. Για μικροκαμωμένο και ντελικάτο άγωγόκι είναι χαριτωμένη αυτή η φορεσίτσα.

Τα κατελλάκια τών κοριτσιών είτανε μεγαλύτερα κι από το μπόι τους και προπάντων ό τελές πολύ μεγάλος, που ξαναπέφτει και σκεπάζει το μισό γυρο, από φάθα άχερένια και με πολλά άγριοιούλουδα ή μπαζάνες. Πραγματικώτατα είναι και τα μπασιτένια κατελλάκια, γιατί αυτά πλένονται κι είναι πάντα φρέσκα.

Για πανωφοράκια δε χρειάζεται να μιλήσουμε τώρα το καλοκαίρι, μα βλέπω πως φοριούνται πάντα οι σάκιοι από άσπροουδερή τσοχίτσα, κι άρκετά φαρδιοί, για να μην τσαλακώνουν το φορεματάκι. Τσουρατάκια κοντά για κορίτσια κι άγώρια και γοβάκια άσπρα ή χρωματιστά, είναι το συμπλήρωμα της όλης φορεσιάς.

Νά! κι ό μικρόκοσμός μας, είπα, τυμμένος με δυο πήχες δουχάλια! Και γύρισα στο σπίτι μου για να γράψω στις νιές μαμάδες.

Σας Χαιρετώ.

ANNA K. ΞΕΝΟΥ

Δούλα. Διό άθρῶποι στη πόρτα, άφάνιη, σε ζητούν.
'Αφέντης. 'Ηρθανε μαζί;
Δούλα. 'Όχι χωριστά. 'Ετσι έτυχε και φτάσανε μαζί.
'Αφέντης. Τι λογής είναι ό ένας;
Δούλα. Πολύ γλυκόλογος. Παρακαλεί να του κάνεις τη χάρη να σου πει διό λόγια, έτσι μια στιγμήούλα.
'Αφέντης. Χούμ! Τίποτα δανεικά άφτός θα θέλει. Κι' ό άλλος;
Δούλα. 'Ο άλλος φαίνεται άγριος σά γάτος, και θέλει να μπει με το στανιό.
'Αφέντης. 'Αφτός λογαριασμό φέρνει δίχως άλλο. Πίς τους και τών διονών πως λέϊπω.
Δούλα (άκούγεται από τήν πόρτα). 'Εξήλθεν.

ποδάρια, και για άφτό τήν έλεγαν κοντοστρουμπουλη. 'Εκανε καλά άβγά κι' ή κυρά της τήν άγαπούσε σαν παιδί της.

Τό πρωί είδανε τόν καινούργιο μουσαφίρη, κι' ό γάτος άρχισε τά ρουχαλίσματα κι' ή όρνιθα τά κκαρίσματα.

—Τι τρέχει; λέει ή γριά κοιτάζοντας γύρω της. 'Επειδή έν έβλεπε τόσο καλά, θάρρεψε το παπάκι μεγάλη και παχιά πάπια που έγασε τα νερά της.

—Καλέ άφτό είναι βρεθίκι φώναζε. Τώρα θάχω κι' άβγά της πάπιας... έξόν άν είναι άσερνικιά. Θα περιμένω να δώ.

'Ετσι λοιπόν το παπάκι το κράτησε τρεις βδομάδες' μα άβγά τίποτα.

'Ο γάτος κι' ή όρνιθα είτανε, να πούμε, ό αφέντης κι' ή κυρά του σπιτιού, και πάντα λέγανε α'Εμείς κι' ό κόσμος, γιατί φαντάζονταν πως οι διό τους είταν ό μισός ό κόσμος, και μάλιστα ό πιο καλύτερος. Τό παπί τόμησης να πει πως έσως δεν είταν έτσι, μα ή όρνιθα δεν ήθελε ν' άκούσει.

—Ξέρεις να κάνεις άβγά, ρώτησε.

—'Όχι.

—Τότες λοιπόν βουδύσου!

— Ξέρεις να καμπουριάσεις; Ξέρεις να βγάξεις σπίθες,

να ρουχαλίσεις;

—'Όχι.

ΨΥΧΑΡΗ

ΖΩΗ ΚΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΜΟΝΑΧΕΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΡΟΜΠΙΝΣΩΝΑ *)

Κάποτε πάλι έτρεχε άφτός μπροστά, βασιτώντας ένα κομμάτι κι' έρχονταν εκείνα πίσω. Τότες τους τόνιδινε. Φοβερό πράμα ή μοναξιά, και φοβερό το τί μπορεί να δ'η, να πάθ'η και να κάμ'η ένας άθρῶπος ρημωμένος, με τα χρόνια που περνούνε!

'Εκαμε και πολύ χειρότερα, με τάφταιγε ή ανάγκη και τούτα, γιατί σαν τάξιώθηκε στο τέλος να φέρη τά σκυλιά του στών κατσικόνε τή μεριά, και τότες πια να γίνη το κυνήγι, όπως το έννοούσε, του βγήκανε στη μέση καινούριοι άπροσδόκητοι μπελάδες. Τήν πρώτη κατσίκ που πιάσανε μαζί ό Γιάννης και τά σκυλιά του, άφτά, που δεν είτανε μαθημένα στο κυνήγι, που είτανε μάλιστα μαθημένα τώρα να τρώνε το κρέας, έλεγαν πως τάγριμι θάτανε δικό τους. 'Ετυχε κιόλας, το πρωτόπισστο να'ναι μικρό τρυφερό κατσικάκι, που δεν πρόφταξε με τους άλλους. Φαντάζεσαι τι λύσσα που τήν είχαν τά σκυλιά μας' μα πρέπει να φανταστής, και τη χαρά του Γιάννη, όταν είδε πια πως δεν πήγε ό κόπος του του βρόντου, πως δούλεβε στάληθια το κυνήγι και πως γι' άνταμοιβή του θα κέρδιζε τώραίο το κατσίκι. 'Αφρισε, άμα που βολήθηκε τά σκυλιά να τόν ξεσκίσουνε τους τάρπαζε από τά δόντια, και στο θυμό του, για να καταλάβουνε, έχωσε στο στόμα του ένα κομμάτι από το κρέας' το σπαρταριστό, κι άρχισε να το δαγκάνη και να το μασάη. 'Αφτά όμως που κίνη τή στιγμή, θα τόν πήρανε για σκύλο σαν τους ίδιους, πεταχτήκανε, κι' ένώ έτρωγε ό άθρῶπος, προσπαθούσανε να φάνε και τούτα, τραβώντας το κομμάτι από τή μεριά που κρεμότανε, και τά πιδία τους άκκουμπισμένα σηκωτά στού Γιάννη το στήθος.

'Εννοίωσε τότες πως άζίζαν ένα μάθημα, και καλό μάλιστα. Τή μέρα εκείνη ό Γιάννης είχε μαζί του καμιά δεκαριά σκύλους. 'Ο σκύλος που κάθησε τόσο άναπάντεχα στο τραπέζι, στο στήθος του δηλαδή, να μοιραστούνε

το φαγάκι, είτανε κιόλας ένας από τους πιο αγαπημένους του. Γι'όν τζάκωσε από το λαιμό με το κρέας που έτρωγε, του τόνπηξε βαριά μέσ' στα δόντια, του έδωσε μια στο κεφάλι, και τόν κρέμασε ψάφιο σ' ένα δέντρο άψηλά, μπροστά σ' όλους τους άλλους.

Τό θυμήθηκαν οι φίλοι. Τό θυμήθηκε κατόπι κι ό Γιάννης, άν και δε δίσταζε να θυσιάση άκόμη μερικούς, ως που να τους βάλ'η στο χέρι από τόν πρώτο στον ύστερό, και να καταλάβουνε το χρέος τους, είδειμή τους κόσιζε τη ζωή. Κι όμως ό Γιάννης είτανε από φυσικό του καλός, είχε καλή καρδιά. Μα τί γίνεσαι και τί δε γίνεσαι, σε δε βιάσεις από το πρωί στο βράδυ άλλη συντροφιά παρά ζώα;

'Ιδού, να που και τούτηνε τή συντροφιά δεν τήν έβρισκε τόσο έφκολα όσο τήν ποθούσε. Δε σκότωνε διόλου ό Γιάννης για να σκοτώνη. Σκότωνε ξεναντίας, για να κάμ'η συντρόφους περισσότερους. 'Αρχισε με τά σκυλιά πόλεμο' γιατί; για να προστατέψη τις κατσίκες' έπειτα τις σκότωνε κι άφτές, για να τις πιάση καλύτερα' στο τέλος σκότωνε και τά σκυλιά του, για να'χη συντρόφους του συνάμα και τά σκυλιά και τις κατσίκες.

'Αφτό, άργησε πολύ πολύ να το καταφέρη. 'Ο σκύλος, ως είναι κι άγριόσκυλος, οικειώνεται πιό έφκολα' ή κατσίκια είναι κερταί' άγριο πράμα κι άφτή, μα ή άγριάδα της θέλει χαδία' με το ξυλοκόπημα δεν πιάνεται' σκιάζεται και τραβιέται. Περήφανο και συνάμα νόστιμο πλασματάκι με τά μάτια του τάπορημένα, με το πιγούνι που γλυκοκουνιέται και με το πήδημα το λαφριό! Πως να κάμ'η ό Γιάννης, να πάρη όχι μια, μα κοπάδι' άλάκαιρο και μάλιστα να το κρατήξη στη μεριά τή δική του, μαζί με τά σκυλιά;

'Ιδού πως ταχτοποίησε το κυνήγι. Καλά τουλάχιστο που δεν είχε άλλη δουλειά, και που στο ρημονήσι του, ότι βαστάει μέρες ή μήνες σε μας, μπορεί να βαστάξη και χρόνια, γιατί δε σε βιάζει μήτε ό καιρός μήτε τίποτις, κι ό Γιάννης πια είχε μάθει κι

* Κοίταξε φύλλα 96, 97 98, 99, 100, 101, 102, και 103.

—Τότες δεν είναι δουλιά σου να λές τή γνώμη σου όταν κουβεντιάζουν άλλοι πιδ γνωστικοί σου.

Τό παπί μαζέφτηκε σε μια γωνιά καταλυπημένο. Τότες όμως άξαφνα μπήκε μέσα ό δροσερός άέρας κι' ό ήλιος, και τόνιδινε τέτιον πόθο να τρέξει στα νερά να κολυμπήσει, που δέν βιάταζε παρά το είπε της όρνιθας.

—Τι 'ναι πάλι έτούτη ή πετριά; του άπάντησε ή όρνιθα. Να τί θα πει να μην έχεις δουλιά! 'Αν έκανες άβγά ή ρουχαλίσεις, δε θάχες τέτιες όρεξες.

—Μα είναι τόσο άραίο το κολύμπι μέσα στα νερά, είπε το παπί, και να τα νιώθεις τα νερά άπάνου από το κεφάλι σου σά βουτάς ως κάτω στην πάτο.

—'Οραία γλύκα, μα τήν αλήθια είπε ή όρνιθα. Πρέπει να παλάθωσες, παιδί μου. 'Α θές, ρώτα το γάτο, που ξέρει τόσα πράματα, θέλει να κολυμπήξει στο νερό ή να βουτάξει; ως σ'δόν πάτο; Δε λέω πια έμένα, μα ρώτα και τη γριά που ξέρει καλύτερα παρά κανένας άλλος στον κόσμο πως θαν της καλοφανεί να κολυμπάει και να νιώθει το νερό άπάνου από το κεφάλι της.

—Δε με καταλαβαίνετς, είπε το παπί.

—Δε σε καταλαβαίνουμε! 'Ηθελα να ξέρω πιδς σε καταλαβαίνε έμένα. 'Οχι, είσαι πιδ γνωστικός κι' από το γάτο κι' από τη γριά, δε λέω πια τόν έαφτό μου. Μη βιάσεις τέτιες ιδέες στο κεφάλι σου, παιδί μου! Σου λέω δυσάρεστα λόγια, μα έτσι είναι ή άλιθινή ή άγάπη. Προσπάθησε, λέω γώ, και κοίταξε να κάνεις άβγά, ή να

μάθεις να ρουχαλίσεις, να βγάξεις σπίθες...

—Θα'ρρω, θα δοκιμάτω τήν τύχη μου και θα βγώ να γυρίσω τόν κόσμο, είπε το παπί.

—'Ωρα σου καλή, άπάντησε ή όρνιθα.

Και το παπί βγήκε έξω και κολυμπούσε στα νερά κι' έκανε βουτιές. Μα κάθε άλλο ζώο το περιφρονούσε για τήν άσκημιά του.

Είχε φτάσει το ψιμοκαίρι τώρα. Τα φύλλα στα δάση κιτρίνισαν, κι' έπειτα σκούραναν, κι' ό άνεμος τ' άρπαζε και τά χορογυρνούσε εδώ κι' εκεί. 'Αρχισε να κάνει κι' δλας δυνατό κρύο, και τά σύγνεφα τάβλεπε φορτωμένα χαλάζι και χιόνι. Κι' ό μαυροκόρακας καθότανε άπάνου στο φράχτη, και κρά κρά έσκουζε όλη τήν ώρα από το πολύ το κρύο.

Μια βραδιά ίσα ίσα τή στιγμή που βασιλέβε ό ήλιος, βγήκε από το ρουμάνι ένα δλοκλήρο κοπάδι μεγάλα όμορφα πουλιά. Τό παπί ως τότες δεν είχε ιδωμένα τίποτα τόσο όμορφο. Λάμπανε από τήν άσπρίλα, κι' ή μακριό τους οι λαιμοί είχανε μεγάλη χάρη. Βγάλανε μια άλόκοτη φωνή, κι' ύστερα άνοιξαν τις μεγάλες τους φτερούγες κι' έφεβαν από τους κρύους εκείνους τόπους σ' άλλες χώρες πιδ ζεστές, πέρα από τή θάλασσα. Σηκώθηκαν τόσο ψηλά που το καημένο το παπί ένιωσε κάτι σαν παράξενο μέσα στην καρδιά του. Γι'ορισε γύρω και γύρω σά ρόδα άπίνου στο νερό, τέντωσε το λαιμό του κατά τά πουλιά, κι' έβγαλε μια μεγάλη και παράξενη φωνή που,

ἀπομάθει τὴν πομπή. Λοιπὸν, ἀφοῦ κατὰφερε τὰ σκυλιά του νὰ μνήσκουνη καὶ τὴ νύχτα στὸ βουνό, ἀφοῦ τὰ μπόδιε νὰ χαλνοῦνη τὸ κινήγι του, διαλέξε μέσα σ' ὄλα τὰλλα κ' ἔβαλε στὸ μάτι ἕνα κοπάδι κατσίκες ποῦ ἔβουκε πιὸ σιμὰ στὸν Κεντροβούναρο, γιατί, καθὼς καὶ τὰ σκυλιά στὴν ἀνατολή, ἔτσι κ' οἱ κατσίκες στὰ βουνά τους βόσκανε κοπάδια κοπάδια. Τὸ κοπάδι ἀφτό, δὲν τὰφινε στιγμή νὰ συχάση. Γύρο γύρο τὰ σκυλιά του κατ' ὄδος του, ὡς ποῦ λίγο λίγο νὰ τὸ σπρώξουνη πρὸς τὰ κατοτόπια τους κάτω στὸν κάμπου, ἐνῶ προσέχανε ἀπὸ πίσω μὴπως λάχη καὶ πάνε στὰ δικὰ τους τὰ ζῶα. Μὰ γιὰ νὰ τὸ πετύχη τέτοιο πρᾶμα, ὁ Γιάννης χρειάστηκε νὰ γίνη ἀκόμα πιὸ τρανός παρὰ ποῦ εἶτανε στὴν πῆδηση, νὰ καταντήση ὁ ἴδιος ἄλλη κατσικά, ἐπειδὴ, ὅσο κι ἂν τις τριγυρίζανε, ἀφτές ἀνεβάνανε στὰ κορφοβράχια, κ' ἔπρεπε, γιὰ νὰ μὴ φύγουνη, νὰ τις περιμαζώνησε σὲ καμιὰν ἀπλοτοπία. Κάθε φορὰ ποῦ οἱ φιληνάδες σκαρρλωνάνανε στοὺς γκρεμούς, ὄριστε κι ὁ Γιάννης ποῦ τις πρόφτανε. Μπορεῖ νὰ γλυτώσανε δυὸ τρεῖς μὰ δὲν τοῦ ἔλειπε ἡ θέληση μῆτε τὸ πείσμα, κ' εἶτανε ἀξίος νὰ τρέξη ὡς τὴν ἀκρὴ τοῦ Νησιού, γιὰ νὰ ξαναπαίση καὶ καλὰ ἐκεῖνες ποῦ τοῦ ξεγλιστρούσανε ἀπὸ τὰ χέρια.

Ὁ κακίμοιρος ὁ Γιάννης! Τί ἄλλο νὰ κάμη στὴ μοναξιά του τὴν ἀλύπητη. Νὰ τουλάχιστο ποῦ κατὶ κατῶρθουνη καὶ ποῦ μεγαλωνῆ ἡ συντροφιά του. Σωστὴ κοινωνία, καὶ γιὰ νὰ μὴν εἶναι μόνος, πρᾶμα δὲν ὑπάρχει: πρὸ ὁ ἄθροπος νὰ μὴν τὸ καταπαιστῆ. Πῆρε τὴν ἀνάστα του, ὅταν πιὸ στὸ τέλος τῶν τελωνῶν εἶδε μὲ τὰ μάτια του τις κατσίκες του φερμένες στὰ μέρη τὰ δικὰ του. Χάρηκε, γιατί ἀφτό πρῶτα πᾶσε χρόνια καὶ χρόνια. Χάρηκε ἕμως καὶ γιατί τέτοιοι εἴμαστε, ὡς καὶ σὰ δὲν ἔχομε ἄλλη συντροφιά παρὰ τὰ ζῶα μὰς ἀρέσει ποι κιλιά δὲν τοῦ ἔφταναν τὰ σκυλιά τοῦ χρειαστήκανε κ' οἱ κατσίκες.

Ἡ χροιά του ὡστόσο πολὺ δὲ διάρκει, γιατί μόλις ἤρθαν οἱ κατσίκες, καὶ καταλάθε πῶς ἄλλο δὲ γυρέθηκε παρὰ νὰ τὸν ἀποχαιρετήσουν ὅσο γίνεται πιὸ γλήγορα. Κόπος τρομερὸς γιὰ νὰ τις βασταῆξη. Στοχάστηκε πρῶτα νὰ τις βάλῃ στὸ κωντρί, κὶ ἀλήθειαι πῆρε ζύλα, τὰμπηξε παλούκια στὸ χῶμα καὶ τις κάθισε μέσα. Τοῦ κάκου! Ὅσο μεγάλο καὶ φαρδι κι ἂν εἶτανε τὸ ζύλινο τεῖχοςμα, τεῖχοςμα τὰ ζῶα δὲ σηκώσανε, πρῶτονικὰ τους μαθημένα στὴ λεφτερία. Ἡ τὸ χαλνοῦσανε μὲ τὰ κερατὰ τους ἢ ἀρρώπτοῦσανε. Τότες ἔκαμε κατὶ ποῦ τοῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸ κάμη στὸ βουνό, γιατί ἔπρεπε νὰ σέρνη μαζί του ἀλάκαιρο κοπάδι τις ἔδισε τῆς καθεμιάς τὰ δυὸ πόδια, ἕνα μπρὶς κ' ἕνα

καὶ τὸ ἴδιο σκιάχτηκε μὲ τὴ φωνή του. Ἄχ ποτὲ; δὲ θὰ ξεγνοῦσε ἐκεῖνα τὰ ὄμορφα καὶ καλότυχα πουλιά! Κι' ὅταν τὰχασε πιά ἀπὸ τὰ μάτια του, βούτηξε ὡς κάτω στὸν πάτο τοῦ νεροῦ, καὶ ξαναβαίνοντας πάλι ἄς εἶτανε σὰ λωλό. Δὲν ἤξερε πῶς τὰλεγον ἐκεῖνα τὰ πουλιά μῆτε ποῦ πῆγαιναν, μὰ τους ἐνωθε μεγάλη ἀγάπη μέσα στὴν καρδιά του.

Κι' ὁ χειμῶνας εἶταν τόσο κρύος. Τὸ πακί εἶταν ἀναγκασμένο ὄλο νὰ κολυμπᾷ ἀπὸ φόβο μὴν παγώσῃ τὸ νερό. Μὰ κάθε νύχτα ἡ τρύπα ποῦ κολυμποῦσε μέσα μίκραινε καὶ πάντα μίκραινε. Καὶ μὲ τὰ πολλὰ τὸ δυστυχισμένο ἀπόκανε τόσο πολὺ, ποῦ ἔμεινε μισοπεθαμένο καὶ ὄζωσε ὁ πάγος.

Τὸ πρῶτ' ἄφτ' ἕνας χωριανὸς περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, καὶ βλέποντας τί ἔτυχε ἔσπασε τὸν πάγο μὲ μιὰ πέτρα, καὶ παίρνοντας τὸ πακί τὸ πῆγε σπίτι του τῆς γυναίκας του. Ἐκεῖ τὸ κατημένο τὸ πουλί συνέφερε πάλι.

Τὰ παιδιὰ θέλανε νὰ παίξουνη μαζί του.

Ὅμως τὸ πακί θαρρώντας πῶς θέλανε νὰ τὸ πειράξουνη, ἀπὸ τὸ φόβο του πῆδηξε μέσα σὲ μιὰ καρδῶρα γάλα, καὶ τὸ γάλα πετάχτηκε ὀλόγουρα. Ἡ γυναίκα τότες χτύπησε τὰ χέρια τῆς, ποῦ τὸ πακί φοβήθηκε ἀκόμα περισσότερο, καὶ πρῶτα πῆδηξε μέσα στὴν κἀδη μὲ τὸ βούτυρο, ὕστερα μέσα σὲνα σακί ἄλεθρι, κὶ ἔπειτα ὄξω ἀπὸ τὸ σακί. Τὸ κακὸ ποῦ γίνηκε τότες! Ἡ γυναίκα ἔβαλε τις

πίσω, μὲ τις γερὲς περιπλοκάδες ποῦ καὶ στὴ Σάντα Κλάρα τοῦ χρησιμεῖσανε γιὰ σκοινιά. Κ' ἔτσι ἔβουσαν οἱ κατσίκες του, ἔως ὅχι μ' ὄλο τὸ κέφι, ἀκριτὰ ὅμως γιὰ νὰ ἔρέφουνη, ἀφοῦ μπορούσανε νὰνεβαίνουνη, δίχως νὰπομακρύνουνη καὶ πολὺ, στὰ βουνά τους τὰ γαπημένα. Μὰ ἡ τεατίνια δὲν εἶναι διόλου τὸ μόνο χόρτο ποῦ τρώνε καὶ δὲν ἀναγκάστηκε ὁ Γιάννης νὰ κουβαλῆ τεατίνια στὸν κάμπου, τάχα γιὰ νὰ μὴν τοῦ φοβήσουνη. Οἱ κατσίκες τρώγανε τεατίνια, γιατί φύτρωνε ἀφτὴ στοὺς γκρεμούς, καὶ τὸ καταφύγι τους ἀπὸ τὰγριόσκυλα εἶταν οἱ γκρεμοί. Ξερόχορτα μπόλικα εἶχε ὁ κάμπου: τις τὰδινε ὁ Γιάννης καὶ δὲν ἀργησε νὰ τις ἀνοίξῃ τὴν ὄρεξη.

Τώρα συνήθισε καὶ τὰ σκυλιά του νὰ γυρέθουνη ἄλλο φάγι. Ὁ καθένος ξέρε: πῶς τὰ σκυλιά τρελλαινούνται γιὰ τὸ γάλα. Μὰ ποῦ νὰ τὸ ὑποψιαστοῦνη τὰ κατημένα τὰγριόσκυλα τῆς Μασατιέρας, πῶς εἶχε νὰ τὰ τὰίση γάλα ἢ κατσικά; Τις ἀρμεγε ὁ Γιάννης κάθε μέρα καὶ τοὺς γουστάρει τὸ πιτό τους τὸ κινούριο μὲ τὸ παραπάνω, καθὼς καὶ τὸν ἴδιο. Ἴσως γι' ἀφτό τις πείραζαν καὶ λιγώτερο. Ἀλήθεια ποῦ ἔξῃ χρόνια σωστὰ εἶχανε περάσει, ἀπὸ τὸν κερὶ ποῦ στοχάστηκε τότες ὁ Γιάννης νὰ κινήγη τις κατσίκες μὲ τὰ σκυλιά του, καὶ σὲ ἀνακαταξῆ, γεννηθήκανε κάμποσα ποῦ πρόφτανε νὰ τὰναθρέψῃ, ὅπως τὸ ἐνεούσε. Τὸ πιὸ περιεργὸ λοιπὸν εἶτανε τώρα ποῦ καταντήσαν τὰ σκυλιά του νὰ φυλάγουνη τις κατσίκες του ὡς κι ἀπὸ τὰγριόσκυλα.

Παρατήρησε ὁ Γιάννης πῶς γιὰ νὰλλαξοτοπίση τις κατσίκες δὲν τοῦ κόστισε τόσο κόπο, ὅσωνε τοῦ κόστισε τὰλλαξοτόπισμα τῶ σκυλιῶν. Ἀφτές βολέβουνηταν πολὺ πιὸ ἔφκολα, δὲ νοσταλγούσανε, δὲ ψοφούσανε, μόνο ποῦ θέλανε φέρσιμο καλὸ κ' ἡμερους τρύπους. Ἐτυχε μάλιστα καμιὰ φορὰ, γιατί πληθύνανε τὰ ζῶα, νὰ διωξῆ μερικὰ στὸ βουνό. Τότες ἡ κατεβαίνανε κάποτες ἢ βόσκανε κοντὰ στὴ μεριά του. Κατόπι μορφώθηκαν ἔτσι πολλὰ κινούρια κοπάδια, ἐπειδὴ οἱ κατσίκες ἐκεῖνες δὲν ξέρουνη κοπάδι περισσότερο ἀπὸ σαράντα ἢ πενήντα κομμάτια. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ σκυλιά. Μὲ τέτοιο τρόπο γίνουνη ἀποικίες καὶ στὸ βουνό καὶ στὸν κάμπου ἀπὸ σκυλιά καὶ ἀπὸ κατσίκες. Γιὰ τὸ χᾶτιρί τους, γιὰ νὰ μὴν κακομάθουνη καὶ τὰ σκυλιά, ὁ Γιάννης, σὰν ἤθελε μεζέ, πῆγαινε κάτω στὴν ἀκρὴν τῆς βουνοσειράς, ἔπιανε καμιὰν ἀγρία κατσικά καὶ τότες εἶχε τραπέζι.

Τραπέζι ὡστόσο νὰ τὸ ποῦμε, σωστὸ δὲν εἶναι. Ὁ Γιάννης δὲν εἶτανε μῆτε λόρδος μῆτε μπανκέρης. Συνήθισε ὁ δύστυχος τόσο χρόνια νὰ ζῆ μὲ τὰ ζῶα ἔτρωγε λοιπὸν κ' ἔπινε μὲ τὰ ζῶα συντροφικὰ. Ὡς καὶ

φωνῆς κι' ἔρρηξε τὴ ματιὰ κατόπι του τὰ παιδιὰ σκουνοτουφλοῦσαν τὸνα ἀπάνου σὶ ἄλλο τρέχοντας νὰν τὸ πιάσουν, καὶ πιά γέλια καὶ ξεκαρδίσματα. Κατὰ καλή του τύχη, ἡ πόρτα εἶταν ἀνοιχτὴ κὶ ἔτσι ρῆχτηκε ὄξω, ἔπειτα πῆδηξε ἀπάνου σ' ἕνα σωρὸ ζύλα, ἀπὸ τὰ ζύλα πῆδηξε ἀπάνου στὸ χιόνι ποῦ ὅτι εἶχε πέσει, κὶ ἐκεῖ πιά ἔπεσε χᾶμου ἀποκαμωμένο.

Ὁ δὲ σὰς λυποῦσα πολὺ ἂ σὰς ἔλεγα τὴν πείνα καὶ τὴν κακομοιριά ποῦ πέρασε ὄλο ἐκεῖνο τὸ χειμῶνα. Βρισκότανε σ' ἕνα βάλτο, τρυπωμένο μέσα στὶς καλαμιές, ὅταν ὁ ἡλιος ἀρχισε πάλι νὰ λάμπει. Οἱ σκορδαλοὶ κελαιδοῦσαν, κὶ ἡ ἀνοιξη ἔφτανε μ' ὄλα τῆς τὰ κάλλη.

Τότες ἐνωσε τὸ πακί τὰ φτερά του πῶς μπορούσε νὰν τὰ παίξῃ. Ἐκαναν τώρα πιὸ δυνατό κρότο καὶ τὸ πῆγαιναν ὅπου ἤθελε. Καὶ μιὰ ἀβγὴ, πρὶν καλοκαταλάθει, βρέθηκε μέσα σ' ἕνα μεγάλο περιδῶλι, ὅπου οἱ μηλιές εἶτανε κατανθισμένες καὶ μιὰ ἰτιά βουτούσε τὰ κλαδιά τῆς, τὰ μακριὰ καὶ κρεμασμένα, μέσα σ' ἕνα ρέμα φειδωτό. Τρεῖς ὄραιότατοι κύκνοι ἐκεῖνη τὴ στιγμή ξετρύπωσαν ἀπὸ τὰ χαμόδεντρα καὶ πρόβιλαν ὀμπρός του. Χτύπησαν τις φτεροῦγες τους, κὶ ἔπειτα μπῆκαν κὶ ἀλαφροκλυμποῦσαν μέσα στὸ νερό.

—Ὁ δὲ πετάξω νὰ πᾶω κοντὰ σ' ἀφτὰ τ' ἀρχοντοπούλια, εἶπε τὸ πακί. Ἴσως μὲ χτυπήσουνη ποῦ πῆγα κοντὰ τους... εἶμαι τόσο ἄσκημοι Δὲν πειράζει ὅμως. Καλύτερα ἀφτὰ νὰ μὲ σκοτώσουνη παρὰ νὰ μὲ παραδέρουν πάπιες,

τὸ κρέας δὲν τοῦ περνοῦσε πιά νὰ τὸ ψῆσῃ. Τοῦ φαινότανε σὰ νὰδικοῦσε τοὺς συντρόφους του, ἀμα δὲ ἔκανε σὰν καὶ δάφτους. Μὰ ποῦ πρόφτανε κίολας; Ὅλη μέρα μαζί τους, πότε νὰ τὰ βόσκῃ, πότε νὰ τὰ σεργιαννίζῃ, πότε νὰ γυρέθουνη ἀντάμα τῆ θροφή τους. Χωρατὸ δὲν εἶναι νάσαι τσοπάνης καὶ νὰχῆς δικὰ σου τόσα κοπάδια, νὰ τὰ κυβερνᾷς. Στὸ τέλος σὲ κυβερνοῦνη κι ἀφτὰ. Ὁ Γιάννης δὲν μπορούσε τὴ νύχτα νὰ κοιμηθῆ, ὅντας δὲν εἶτανε κοντὰ στὰ ζῶα του. Μιὰ μέρα εἶχε πᾶει μόνος του μακριὰ, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ γυρίσῃ: μάτι δὲν ἔκλεισε ὡς τὸ πρῶτ'.

Χωρὶς τις κατσίκες του, χωρὶς τὰ σκυλιά του, Μασατιέρα δὲν τοῦ φαινοῦνη ἡ Μασατιέρα. Ἀκόμη καὶ καθὼς εἶτανε τὸ Νησί του, ἀκόμη καὶ μὲ τὴ συντροφιά ποῦ εἶχε, χιλίες φορὲς ἡ Μασατιέρα καλλήτερη ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ'

Ὁ Γιάννης τρομάζει δέφτερη φορὰ.

Ὁ περίφημος ὁ Ρομπινσώνας, ἀφοῦ ἔμεινε στὴ Μασατιέρα εἴκοσι ὄχτῶ χρόνια, δυὸ βδομάδες καὶ δεκαεννιά μέρες, γύρισε ἦσυχά στὸν τόπο του, σὰ νὰρχότανε ἀπὸ κενένα νόστιμο ταξιδάκι, κὶ ὅταν πρωτοεἶδε ἄθρωπο στὴν ἐρμιά του, ἔπιασε μαζί του τις κουδέντες, λὲς καὶ νὰ τὸν εἶχε ἀποχαιρετήσῃ ἀπὸ τὰ φές. Τόσον καιρὸ ποῦ κάθησε ὀλομόναχος, δὲν ξέχασε μάλιστα οὔτε μιὰ μέρα νὰ σημειώη σ' ἕνα παλούκι — ὅτανταν παλούκι ἀπὸ σὺ — πῶσο βρασταῦσε ἡ ἔξορία του, τί λὲς ἢ κολοπέραςί του.

Ἀφτὰ κανεῖς ὑποθέτω πῶς τὰ βλέπει μόνο σ' ἕνα ρομάντσο. Ἡ ἀλήθεια μὰς τὰ παρουσιάζει τὰ πρᾶματα κάπως διαφορετικὰ. Στὰ μπόδια δὲν εἶπε ὁ γέρο Ἄριστοτελης μὰς πῶς ὁ ἄθροπος εἶναι «ζῶον πολιτικόν», ἢ σὰν προτιμάτε, πῶς δίχως συντροφιά δὲν μπορεῖ καὶ τοῦ κάκου. Ἴσως γιατί ὁ Γιάννης εἶταν ἀπόγονός του, ἄς εἶναι καὶ μακριανός, δὲν τὰ βόλεψε τόσο ἔφκολα ὅπως κὶ ὁ Ἐγγλέζος. Μὲ τὸ κινήγι, μὲ τὰ σκυλιά, μὲ τις κατσίκες, μὲ τις φροντίδες γιὰ τὰ δυὸ, μὲ τῶν καθενῶν τις γέννες, τις ἀρρώστιες καὶ τὴν ἀναθροφή, ὁ Γιάννης μὰς, στὴ στιγμή ποῦ βρισκόμαστε τώρα, εἶχε κατεβάσει ἄλλα τρία χρόνια, δεκαεννιά ὄλα μαζί: στὴ Μασατιέρα, καὶ μὲ τὰ τρία τῆς Σάντα Κλάρας, εἴκοσι δυὸ χρόνια, τρία ὀλότελη μοναξιά, δεκαεννιά μὲ σκυλιά καὶ μὲ κατσίκες.

Ἀνάγκη πιστέθω καμιὰ δὲν ὑπάρχει, οὔτε κανε

νὰ μὲ τσιμποῦνη ὄρνιθες, καὶ νὰ πεθᾶνω ἀπὸ τὴν πείνα τὸ χειμῶνα.

Ἔτσι ἔπεσε στὸ νερό καὶ κολύμπησε κατὰ τοὺς χαριτωμένους ἐκεῖνους κύκνους. Κι' ἀφτὰ μόλις τὸ εἶδαν κὶ ἔτρεξαν ἀμέσως νὰν τ' ἀνταμώσουνη χτυπώντας μὲ χαρὰ τις φτεροῦγες.

—Σκοτώστε με, σκοτώστε με, ἔλεγε τὸ κατημένο σκύφτοντας τὸ κεφάλι ὡς στὸ νερό καὶ καρτερώντας τὸ τέλος του... Μὰ τί εἶδε μέσα στὸ διάφανο νερό! Τὴ Ζουγραφιά του, ποῦ δὲν τῶδεινε βαρὺ, σταχτὸ καὶ κακοκαμωμένο πακί, παρὰ ὀραιότατο κύκνιο!

1904

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

— Τί τρώμε σήμερα, Ἐλένη; Ἐλπίζω πῶς δὲν ἔχομε πάλι σοῦπα καὶ κρύο βραστό.

— Ὅχι, δὲν ἔχομε σήμερα σοῦπα καὶ κρύο βραστό.

— Ἄ καλὰ. Τί τρώμε λοιπὸν;

— Κρύο βραστό.

νά κέρνουμε πώς ύστερος από τόν καιρό, Ικανός δέν είταν ό Γιάννης νάρχιση τις κουβέντες είτε μέ καρ-
 δουρήδες είτε μέ διαβόλους, γιά τόν άπλό τό λόγο πού
 είχε ξεμάθει κάθε άθρώπινη λαλιά. Ό Άλέξαντρος ό
 Σελκιρκής, πού είναι άληθινό πρόσωπο κι όχι τεχνόπλα-
 στο, σέ τεσσάρω χρόνω διάστημα έγινε βουδός, κι ώς
 τόσο είχε τήν ίδια συντροφιά πού είχε κι ό Γιάννης μας,
 δηλαδή σκυλιά και κατσίκες. Λοιπόν άκόμη περισσό-
 τερο άποξέχασε τή γλώσσα του ό Γιάννης, πού και
 στά ζώα του μιλούσε μόλις πού και πού μέ κάτι άσυλ-
 λαβίστα ξεφωνητά, μέ κάτι παράξενα βραχνογρουλ-
 λίσματα. Μά λεζούλα δέν ξεστόμιζε. Όσο γιά νά βρ-
 σθ λογαριασμό και μερλόγι, θάρρω πώς στήν άρχή
 προσπαθούσε κατόπι μήτε τού περνούσε. Σάν τό Σελ-
 κίρκι, πού δέν κάνει πούθενά λόγο γιά καλαντάρι, κ
 έμαθε κι ό Γιάννης πόσα χρόνια έμεινε στό Νησί του,
 μονάχα όταν έβρισκε άργότερα νά τόν πάρουνε από
 κειθά.

Ίσως όμως είναι ώρα, μέ λίγα λόγια νά δείξουμε
 σάν τί έμιαζε και σέ τί κατάσταση βρισκότανε ό Γιάν-
 νης, στήν είκοστή τρίτη χρονιά του τής Μασσατίας,
 δηλαδή στή στιγμή πού είμαστε. Τό ξέρουμε πώς και
 προτού φτάση άκόμα, τά πούδια του είχανε σκλη-
 ράνει κάμποσο. τώρα πολύ περισσότερο μέ τό βραχο-
 πορπάτημα, τό γαρμενοπάδημα, τό βουνοσκάλωμα,
 κ' οι πετούνες γινήκανε πέτρα σωστή. Μά τό κορμ
 του όλο, μπορεί νά πής είτανε πέτρα. Μήτε λιπούρ
 μήτε κακακαιριά μήτε βροχή δέν τόν πείραζε. Φαίνε-
 ται μάλιστα πώς και τό κρανίο του χόντρανε, καθώς
 λένε κι άκολουθεί άφτό στά μεσηβρινά τά Νησιά μας,
 γιατί ό ήλιος ψήνει και δυναμώνει τό κόκκαλο. Τό
 είχε δυνατό κι από παιδί, μά μέ τήν κάψα τής Μα-
 σατίας, βγήκε κάτι δυνατώτερο. Τά μαλλιά του μο-
 νάχη τήν προφυλαγον κι από τις πιο φλογερές άχτι-
 δες: είτανε πήχτρα στάπανωκέφαλο και κρέμουνταν
 πίσω ίσια μέ τή μέση. Κάποτε τά μάζωνε και τάδενε
 σάν ήθελε νά τρέξη γλήγορα: κάποτε πάλε τάφινε και
 τή νύχτα, τό χειμώνα, τού ζέσταιναν τή βράχη. Τά
 γένεια του από μπρός, τό ίδιο, σά μαθρο μεταξωτό πο-
 κάμισο, τού σκέπαζαν τά στήθια. Τέκοφτε καμιά
 φορά, καθώς και τά μαλλιά του, τό καλοκαιρι, μέ
 κάτι καλμία πού τάκόμιζε στους βράχους. Μά δέν
 τού έμελε και πολύ, γιατί φορεσιά καμιά δέ φορούσε:
 ρούχο του είτανε, νά πούμε, ή τριχωσιά του, όχι μόνο
 στό πρόσωπο παρά σέ όλο του τό κορμί, στά βραχιό-
 νια, στά χέρια, στό στήθος, στήν κοιλιά, στις γάμπες
 και στά σκέλια. Στήν άρχή, όταν είτανε στή Σάντα
 Κλάρα, ντύνονταν άκόμη: λίγο λίγο, δίχως νά τόν νοιά-
 ση, χάλασε κ' έπεσε μοναχή της ή φορεσιά: στή Μα-
 σατία, δοκίμασε φύλλα, μάζωζε φτέρες, τις έβραψε μέ
 περιπλοκάδες. Δέν έκανε. Δοκίμασε τότες και δέρμα
 κατσίκας. Δέν έκανε μήτε άφτό. Δέν ταίριαζε ή φορε-
 σιά ούτε γιά τά σκυλιά, ούτε γιά τά ζώα τά ίδια.
 Έπειτα, σταναχωριούντανε κιάλας. Λοιπόν πέταξε τά
 ρούχα μια και καλή, αφού δέν τού είτανε και χρήσιμα
 διόλου.

Δηλαδή, όχι πού δέν τού είτανε χρήσιμα τά ρού-
 χα, μά βολετá δέν τού είτανε. Ίσως γιά τούτο πλή-
 θιναν οι τρίχες του παντού μεριά, κ' έτσι έβγαλε
 ρούχα φυσικά μοναχός του. Λένε πώς ή ανάγκη φέρνει
 στόν άθρωπο και τό χρειάζόμενο τόργανο γιά νά κάμη
 ό τι θελει. Δηγούνται μάλιστα οι φυσιολόγοι πώς κάτι
 ζώα, οι καμηλοπαρδάλεις, λόγω χάρη, κάνουνε μακρή
 λαιμό, γιά νά ραπαζούνε πιο έφοκα τή θροφή πού τις
 φαίνονταν καλύτερη από τις άλλες, μά πού βρισκό-
 τανε σέ δέντρα κάμποσο άψηλά. Ό Γιάννης καθώς
 και πολλοί νησιώτες και πολλοί Ρωμαίοι, από γεννήσιο
 του είτανε νά γίνη πολύτριχος. Λοιπόν μπορεί στή
 Μασσατία, μέ τό κλίμα, νά τριχώθηκε περισσότερο,
 από τήν ανάγκη.

(Ακολουθεί)

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ :

Γιά τήν Ελλάδα αρ. 10.—Γιά τό έξω-
 τεरिकό αρ. 10

10 λεπτά τό κάθε φύλλο λεπτά 10

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στά κιάκια τής Πλατείας
 Συντάγματος, Όμοιοίας, Υπουργείου Ο
 κονομικών, Σταθμού Τροχιοδρόμου (Ό-
 φθαλματρείο) Σταθμού ύπογειου Σιδηρο
 δρόμου (Όμόνοια)στό καπνοπωλείο Σαρρή
 (Πλατεία Στουρνάρα, Έξάρχεια) και στο
 βιβλιοπωλείο «Έστιας» Γ. Κολάρου.

Η συνδρομή του πληρώνεται μπροστά
 κ' είναι γιά ένα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΕΦΑΓΕ

κ' ήπε ό Κόντε-Τραβιάτας στό Τατόϊ. Και
 κοιμήθηκε μάλιστα και μια δυό νυχτιές εκεί.
 Και κουβέντιασε και μέ τόν Βασιλιά, λένε,
 γιά χίλια δυό πράγματα, γιά σιόλους, γιά
 στριτούς, γιά Μακεδονίες, γιά καλή διοίκη-
 ση και γιά ό,τι μπορεί νά φανταστούν Άθη-
 ναίοι ρεπορτέρηδες, πού άμα βλέπουν δυό
 άνθρώπους τρανούς ή μικρούς, νά περπατούνε
 και νά συγκουβεντιάσουνε ή κ' άμα δέν ν
 τούς βλέπου-ν, μά τό φανταζονται
 πώς συγκουβεντιάσουνε, κάθονται και πλά-
 θουν μέ τήν φαντασία τους κουβέντες και
 θήματα.

Θέλουμε νά πούμε πώς πιθανόν ή Α. Μ.
 κι ό Πρωθυπουργός του νά μη θυμηθήκανε
 καθόλου τό Έθνος στό Τατόϊ και ν' άνταμω-
 θήκανε ίσια ίσια γιά νά τό ξεχάσουν και νά
 τό ρίξουν λίγο όξω, σάν άνθρωποι πούναι κι
 αυτοί. Τέτοιό δικαίωμα είχαν βέβαια. Και κα-
 νένας δέν μπορεί νά τούς κατηγορήση άν δέν
 μίλησαν καθόλου γιά έθνικά πράγματα παρά
 μονάχα γιά άνθρώπινα κάτω από τά ίσκιερά
 πλατάνια και τά μυρωδάτα πεύκα τού Τατο-
 γιού. Μ' άφού σώνει και καλά άλλη κουβέντα
 δέν μπορούσε νά γίνη στό Τατόϊ παρά έθνική,
 τέτοια έπρεπε νάναι ή κουβέντα γιά νάχη όλ
 τήν έθνική σοβαρότητα.

— Η Α. Μ. ποιá ιδέα έχει γιά τού στρα-
 τού τήν αναδιοργάνωση ;

— Στάσου, Κόντε μου ! Πρίν φτειάσουμε
 στρατό, πρέπει νά φτειάξουμε Κράτος, άφού
 Κράτος σήμερα δέν έχουμε. Γιατί, Κόντε μου,
 δέν μπορείς νά πής πώς δέν είναι μασκαρένιο
 Κράτος αυτό έδώ, τό δικό μας, όταν ή Κυβέρ-
 νησή του τσαλαπατάει τό Νόμο και δέν δη-
 μοσιεύει τό διάταγμα πού νά τελειώνουν οι
 εργασίες τής Βουλής, γιά νά σώση έναν έγ-
 κληματία, σάν τόν Στάν, από τά χέρια τής
 Δικαιοσύνης.

— Δέν γνωρίζετε, Μεγαλειότατε, πού ή
 ανάγκη τού κόμματος...

— Γειά σου, Κόντε μου, πού συμφωνάς
 μαζί μου ! Σάν μου φέρνεις πρώτα πρώτα
 τήν ανάγκη τού κόμματος, πώς θέλεις νά
 σκεφτοίμε γιά στρατό και γιά τις άλλες ανάγ-

κες τού Κράτους ; Άσ' τα νά κουρεύονται
 λοιπόν κι άς μιλήσουμε γιά τό κόμμα. Με πό-
 σους λές νά βρίσκεσαι τό χυνόπωρο μέ τήν
 καινούρια σύνοδο τής Βουλής ;

Αύτες οι κουβέντες, μάλιστα, μπορούσαν
 νά γίνουν στό Τατόϊ, μά δέν έγιναν. Και σάν
 δέν έγιναν νά σάς πούμε τήν αλήθεια, κάθε
 άλλη κουβέντα — έθνική πάντοτε — ήταν πρ-
 ριτή. Άς πούμε πώς κι αυτή τή φορά ό Βα-
 σιλιάς διασκεδάζει και θέλει νάχη πάντα κον-
 τά του σάν διασκεδάξη, και τόν Ριγκολέττο
 του. Άν ό Ριγκολέττος αυτός τύχη νάναι Πρω-
 θυπουργός, τόσο τό καλύτερο. Η Βασιλική
 διασκέδαση έχει περισσότερο γούστο.

ΔΕ ΓΙΝΕΤΑΙ

ύποστράτηγος ό κ. Σαπουντζάκης. Τόν έφαγε ό κ.
 Καρώνης πού τόν πολέμησε τόσο άγρια από τά ταμ-
 πούρια τής «Έσπερινής».

Αυτό θά πη δημοσιογραφική έπιτυχία μια φορά!
 Νά φας έναν Υποστράτηγο. Κι ό Καρώνης τό κατά-
 φερε. Τόν έφαγε τόν κ. Σαπουντζάκη. Καλή του χώ-
 νειψη τώρα.

Ό άρειμάνιος αυτός πατριώτης, ό κ. Καρώνης,
 δέ χωρατεύει. Δυό μήνες τώρα άγωνίζεται, όχι μέσ'
 από τό μέγαρο τού άείμνηστου Δρομοκαίτη, νάπο-
 δείξη πώς ό κ. Σαπουντζάκης πρέδωσε τό Έθνος
 στά 97 κ' έφερε τόν όχτρο στή Λαμία. Και τάποδείξε.
 Κ' έκανε τόν κ. Σαπουντζάκη νά περηνανεύεται τώρα
 σάν κατώρθωσε, κατά Καρώνη, αυτός και μόνος, ένας
 Συναγματάρχης επί τέλους, νά διευθίνη τήν τύχη
 ενός Κράτους πούχε Βασιλέα, πούχε Διάδοχο γι' άρ-
 χηγό τού στρατού, πούχε Υπουργό Στρατιωτικών,
 πούχε στρατηγούς και ναυάρχους, πούχε χιλιάδες Κα-
 ρώνηδες νά τό υπερασπιστούν.

Μπράβο στόν κ. Σαπουντζάκη σάν τά κατάφερε.
 Και μπράβο σ' εκείνους πού ζητούσαν έναν τρελλό νά
 βγάλη τή φειδι από τήν τρύπα—νά ξεδουάλουν δηλ.
 τά προσωπικά τους— και βρήκαν τόν κ. Καρώνη !

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ

νά υποστηρίζουμε πώς ό κ. Μερκούρης έπεσ' όξω στό
 ζήτημα τού τύπου. Άντι νά γελάση μ' όσα τούψαλ-
 λαν οι πατριώτες εφημερίδες κ' οι άπορριφθέν-
 τες παιδιάτροι, άνοιξε πόλεμο μαζί τους κ' έκανε τόν
 κόσμο νά πιστέψη—αφού τό πήρε τό ζήτημα τόσο σο-
 βαρά—πώς σ' αλήθεια αυτός έφερε τόν τύπο στήν
 Άθήνα και τόν φιλοξενεί ευγενικώτατα, στό Άδρια-
 νειο.

Άντι ν' άνοιξη πόλεμο ό κ. Μερκούρης, μπορούσε
 αξιόλογα νά βγη και νά μας πη γιατί ό κ. Παπαβα-
 σιλείου κόβεται νάποδείξη πώς υπάρχει τύπος και
 γιατί τό «Σκίρι» κ' ή «Άκρόπολη» τού ριχτήκανε μέ
 τόση λύσσα. Οι λόγοι είναι τόσο σπουδαίοι, πού αυ-
 τοί και μόνοι θάπειθαν τόν κόσμο και θά τόν έκαναν
 και νερό άβροστο νά πίνη και φρούττα κι άγγου-
 ροσαλάτα νά τρώη χωρίς νά τρέμη μήπως πάθη
 τύφο άπ' αυτά.

Τά είπαμε όμως και στό παρασμένο φύλλο, πώς ό
 κ. Μερκούρης έπεσ' όξω σ' αυτό τό ζήτημα. Καθώς
 έπεσ' όξω πού έστειλε τούς τρεις δημοτικούς γιατρούς
 του, γιά νά πιστοποιήσουν πώς δέ υπάρχει κανένα
 κροσσμα τυφικό (ένώ ό τύπος χειμώνα κα-
 λοκαιρι ποτέ δέν έλειψε από τήν Άθήνα) και νάναγ-
 κάσουν τόν κ. Παπαβασιλείου νά διατάξη τούς άρρώ-
 στους του, όχι νά σηκώσουν τό κρεβάτι τους και νά
 περιπατήσουν, παρά νά πάρουν τήν πέννα στά χέρια
 τους νά πιστοποιήσουν πώς κιντ υνε ύ ουνε νά-
 πο θά ν ο υ ν ά π ό τ ύ φ ο .

Βλέπετε λοιπόν πώς τόν κατά τού Δημάρχου πό-

λεμον τὸν ἔκανε ὁ κ. Παπαβασιλείου μ' ὄλους τοὺς κανόνες τῆς θεατρικῆς τέχνης, ἀφοῦ δὲν λησμόνησε στὸ τέλος νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν ἀπκραιότητα κωμωδία.

ΘΕΛΑΜΕ

νὰ ξέρομε ποῖος δάσκαλος γράφει τὰ περίφημα γράμματα ποὺ δημοσιεύονται αὐτὲς τὲς μέρες στὶς ἐφημερίδες ὑπαγραμμένα ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ σταλμένα σὲ μερικοὺς ἀγαθοὺς πατριώτες ποὺ δίνουν τὸν ὄβολό τους στὸ ταμεῖο τῆς Ἐθνικῆς Ἀμυνας.

Θέλαμε νὰ τὸν ξέρουμε τὸν περίφημο αὐτὸν δάσκαλο—τὰ γράμματα βέβαια ποὺ νὰ δεισθῇ νὰ τὰ γράψῃ ὁ ἴδιος ὁ κ. Σιμόπουλος—γιὰ νὰ τὸν στεφανώσουμε μὲ μιὰ πελώρια κολοκύθα, γιατί τὸ παρῆκανε ὁ ἀθεόφοβος. Τὶς προκλήεις γράφοντας σ' ἕναν φωμῶ, τοῦ θυμίζε τὸν στίχο τοῦ Θεόκριτου: Θρασεῖν χρῆ, φιλε Βάττε κτλ. Πραχτὶς δὲ εὐχαριστῶντας ἕνα δάσκαλο ἀπὸ τὸν Ἀλικιανὸ πούστειλε 16 φραγ. φρ. γιὰ τὸ ταμεῖο, τὸν παρκαλοῦσε νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς «συνεισενεγκόντες καὶ μὲ τὰ μικρὰ μὲν κατ' ἀριθμὸν κτλ.

Ποὺ νὰ ραδειάζῃ κανένας ὅλες τὶς δασκαλικὲς ἀνοησίες ποὺ στολιζοῦν κάθε γράμμα Ὑπουργικὸ! Μπορεῖ νὰ πῆθῃ καὶ ὁ ἴδιος, κ' ἐκείνοι ποὺ θὰ τὰ διαβάσουν. Ὁ κ. Σιμόπουλος δὲν παθαίνει τίποτε, γιατί θάχῃ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη στὸ γραμματικὸ του καὶ θὰ τὰ ὑπογράψῃ τὰ γράμματα χωρὶς νὰ τὰ διαβάξῃ.

Κακὸ αὐτό. Ὅχι μονάχα γιατί γίνεται γελοῖος, μὰ καὶ γιατί ζημιώνει τὸ ταμεῖο ποὺ ποτὲ δὲ θὰ γιόμισῃ μὲ τὰ συνεισενεγκόντες καὶ μὲ τὰ ἄλλα δασκαλικά μακροχρηλίκια του.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ

1

Ὁ Γάμος τοῦ Κανᾶ

Εἶς τοῦ Κανᾶ τὸ γάμο καλεσμένο
Εἶχε καὶ ἕνα νηδὺς δυστυχισμένο.
Τὴν κόρη ποὺ παντρεύαν ἀγαποῦσε
Καὶ χρόνια τὴν ἀγάπη τῆς ζητοῦσε.
Ἄχ, τὸ κατακαυμένο παλληκάρι!
Ἄλλον αὐτὴ εἰδέλεξε νὰ πάρῃ.
Στὸ γάμο ὁ Χριστὸς τὸν συντυχαίνει,
Τὸν βλέπει μαραμένο καὶ ὠχρό,
Σ' ἔξη σταμνιά ἐμπρὸς τόνε πηγαίνει,
Βάζει νὰ τὰ γεμίσουν μὲ νερό.
Κ' εἶπ' ὁ Χριστὸς, ὅλο κρασί νὰ γείνη
Ὅσο νερὸ κρατοῦσαν τὰ σταμνιά.
Ἐγεῖνε! Εἶς τὸν νιὸ λιγάκι δίνει,
Τῆς κόρης λημονεῖ τὴν ἀπονιά.

2

Ὁ Γολγοθᾶς

Στὸ Γολγοθᾶ σιγὰ σιγὰ ἀνεβαίνω,
Ἐχῶ στὸν ὄμο τὸ βαρὺ σταυρὸ,
Ὅστε ἕνα κρηναῖο δὲ συντυχαίνω
Στὸ δρόμο, ἀνακούφιση νὰ βρῶ.
Φθόνος καὶ Μίσος, Ζήλεια κιτρινάρα,
Συκοφαντία, κάθε μου ἐχθρός,
Στὸ δρόμο ποὺ ἀνεβαίνω μὲ ἀντάρα,
Μὲ σπρώχνουν καὶ πηγαίνω πάντα μπρός.

3

Ἡ Σταύρωσις

Εἶς τὸ σταυρὸ μὲ βάζουσε ἀπάνω,
Μαῦρα καρφιά στὰ χέρια μου βυθίζου,
Τὴ δίψα τῆς καρδιάς μου γιὰ νὰ γιάνω,
Ὅλο χολὴ τὸ στόμα μου ποτίζου.

4

Ἡ ταφὴ

Ἄπ' τὸ σταυρὸ μὲ βάζουσε στὸ μνήμα
Αἱματωμένο, ἀγνώριστο, ὠχρό,
Γιὰ τῆς ἀγάπης τὸ μεγάλο κρίμα,
Ὅστε κ' ἐδῶ ἀνάπαψη θὰ βρῶ.
Γιὰ ὅλο τὸν κόσμο εἶμαι πεθαμένος
Τοῦ τραγουδιοῦ μου ἔσβυσ' ἡ φωνή,
Στῆς λήθης τὸ σκοτάδι βουτημένος,
Ἀνοιῶν τὴν καρδιά μου νὰ πονῇ.

5

Ἡ Ἀνάστασις

Στὸν τάφο μου ἐπάνω πλησιάζου,
Ἐκείνοι ποὺ στὸν πόνο μου πονοῦν,
Παρηγοριᾶς τραπέζι ἐτοιμάζου,
Μαῦρο κρασί ἀνόθευτο κερνοῦν.
Μέσ' τὰ ποτήρια εἶ, τι περισσεύει,
Τὸ χύνουσε ἀπάνω εἰς τὴ γῆ,
Καὶ μαγεμένο ἐκεῖνο ταξιδεύει
Μονάχο του νὰ γιάνῃ τὴν πληγῆ.
Ἄπ' τῆς παρηγοριᾶς ἐκείνης τὸ βιδᾶνι
Ἀνοιῶν, πῶς τὸ στόμα μου ρουφᾷ,
Μέσ' τὴν καρδιά τὸ βάλσαμο πῶς φτάνει,
Κι' ὁ πόνος τῆς ἀγάπης πῶς ξεσπᾷ...
Ποιὰ εἶν' αὐτὴ ποὺ μ' ἔσευσε στὸ χῶμα
Ἡ Σκύλλα! Ἄπ' ἐδῶ νὰ γκρεμιστῇ!
Λίγο κρασάκι ρίξτε μου ἀκόμα,
Νὰ γείνη ἡ ἀνάστασις σωστή!

ΑΝ. ΤΥΠΑΛΛΟΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Νὰ ποὺ καὶ ὁ τηλεγράφος ἄρχισε στὸν τόπον μας νὰ δίνει διπλώματα πατριωτισμοῦ.

— Κάποιος ἐκπαιδευτὴρ στὴν Κέρκυρα ἔδωσε παράσταση γιὰ τὸ ταμεῖο τῆς Ἐθν. Ἀμυνας.

— Ἡ εἰδηση τηλεγραφήθηκε σὲ μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα μὲ τὴν προσθήκη πῶς ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐκπαιδευτηρίου κτλ. ἀδιακρίνεται διὰ τὰ ἔθνηκα του αἰσθήματα.

— Ἦταν βλέπετε ἀνάγκη νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν φανταστοῦν οἱ ἀναγνώστες τῆς ἐφημερίδας πῶς ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου ποῦδωσε παράσταση εἶναι Βουλγαροφίλος.

— Τὰς λέει Στάης, κατὰ Φωτίαν τὸν Βουλευτὴν :

— Εὐθύς ὡς κηρυχθῆ ἡ λήξις κτλ. θὰ προσέλθω ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τῆς πατρίδος μου κλπ. καθ' ὅσον κ' ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἦδη ὦν ἐγκεκλεισμένος καὶ μὴ θέλων νὰ ἐξέλθω πρὸ τῆς ἐτυμηγορίας τῆς δικαιοσύνης, εἶ ν α ἰ ὡς ν ἄ ε ἰ μ α ἰ ἐ ν τ ῆ φ υ λ α κ ῆ.

— Ἡ ἐφημερίδα ποὺ δημοσιεύει αὐτὰ ἠτάστει, λέγει ὅτι προσθήκη ἀπὸ κάτω ὡς μόνη ἀπάντησις τὸ ἐπιθετο Τσαρλατάνει..

— Ὁ κ. Καζάκης, λένε, ἔδωσε φιλελληνικὸ κομιτάτο στὴ Λόντρα καὶ θὰ ἰδρῶν τῆς τοῦο καὶ στὸ Παρίσι.

— Καλὰ εἶπ' αὐτὰ, μὰ νὰ μὴν ξεχάσῃ ὁ Λογοπρόεδρος νὰ ἰδρῶν ἕνα φιλελληνικὸ κομιτάτο καὶ στὴν Ἀθήνα, μεταῦρι ποὺ θὰ γυρίσῃ ἐδῶ, γιατί στὴν Ἀθήνα μέσα βρῶσκονται οἱ φοβερώτεροι Βούλγαροι.

— Σπουδαιότατα τᾶθρα ποὺ δημοσιεύει ὁ κ. Κουρούπης τώρα καὶ μερικὲς ἡμέρες στὴν «Ἐσπερινή» γιὰ τοὺς ἠθοποιούς μας.

— Ἀποροῦμε μονάχα ποὺ ὁ Κουρούπης σὲ κάθε δέκα ἀράδες μᾶς φωνάζει πῶς στὴν κριτικὴ του αὐτὴ εἶναι εὐσυνείδητος.

— Μήπως ὁ κόσμος τὸν φαντάστηκε ποτὲ γι' ἀσυνείδητο ρεπόρτερ καὶ δταν ἀκόμα τὸν βραβεύει ὁ Μιστριώτης;

— Ἡ «Ἐσπερινή»—ἡ σεμνοτάτη δὲ καὶ ἀληθεστάτη «Ἐσπερινή»—ἐδήλωσε πῶς δέχεται καὶ κρίνει τῶν ἠθοποιῶν γιὰ τὸν Κουρούπη.

— Ἡ δὴλωσις αὐτὴ ἦταν περιττὴ, ἀφοῦ οἱ ἠθοποιοὶ τόσα χρόνια τώρα τὸν κρίνουν καὶ γελοῦνε μαζί του.

— Ὁ Βενιέρης ἐξακολουθεῖ νὰ περιγράφῃ στοὺς «Καιροὺς» τὸν Ρωσογαπωνέζικο πόλεμο, τοῦ μέλλοντος.

— Ὁ τρομερὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, ὅσα δὲν εἶδε μὲ τὰ μάτια του, τάκουσε, καὶ ὅσα δὲν ἄκουσε μὲ ταῦτά του,

τάκουσε μὲ ταῦτά τῶν «Καιρῶν», κ' ἔτσι οἱ περιγραφὲς του περνᾶνε στὴν εὐκρίνεια ἀκόμα καὶ τὴν Χαλιμᾶ.

— Ὁ μικρὸς μας διαγωνισμὸς θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ τὸν Ἰούλιο μὲ τοὺς ἔξιους δρους.

— Τὸ βραβεῖο τοῦ Μῆτῃ τὴ πῆρε ὁ δασκὸς μηχανικὸς κ. Ν. Γεννηματᾶς ποὺ μᾶς ἔστειλε τὸ νέο δεκάλογο τοῦ Ρωμιοῦ μὲ τὸ ψευτόνομα «Παράξενος».

— Τοῦ Ἰουνοῦ ἀποτελέσματα θὰ τὰ δημοσιεύουμε στὴν ἄλλο φύλλο.

— Ἡ ἀδελφικώτατος ὁ ἀγωνίας ποὺ γίνεται γιὰ τὸ καινούριο καπέλο τῶν ἀξιωματικῶν, ἀφοῦ καὶ κύρια ἔθρα γραφ-ήκανε γι' αὐτό.

— Οἱ «Καιροὶ» μάλιστα εἶδαν καὶ τὸν φοβερὸ ρωσιστὴ καὶ ὁ δ ἄ χ τ υ λ ο στὸ καπέλο, ποὺ μ' αὐτὸ, λένε, ὁ στρατὸς μας ἐκρωσίζεται.

— Φανταστῆτε! Γιὰ τὰ καπέλα τόσα ἄθρα καὶ γιὰ τὰ κεφάλια οὔτε δυὸ γραμμὲς!

— Ἄν ζοῦσαν σήμερις οἱ Ἀδελφίτες, οὔτε νὰ μᾶς ξέρον δὲν ἔβγαλαν!

— Ὁ καινούριος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐρωτήθηκε ἂν ἐξακολουθήσῃ καὶ αὐτὸς τὰς εὐκλείεις παραδόσεις τῶν προκατόχων του στὸ ζήτημα τῶν δασκαλικῶν μεταβολῶν.

— Κι' ὁ κ. Λοματᾶδος ἀπάντησε, τὸν Ρωμιοῦ Ὑπουργός :

— Δυστυχῶς τίς ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας, ὅ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, τὸ κόμμα τίς χρειάζεται!

Ο ἸΔΙΟΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ ΒΡΑΔΕΙΑ

Κάτι μοῦ λέγει πῶς ἀπόψε

Λειποθυμᾶει τὸ καλοκαίρι.

Ἔω, τὸ βαρὺ θλιμμένο μῦρο

Σκόρπιο στ' ἀνάλαφρο τᾶγέρι.

Γιὰ τὰ λουλούδια ποὺ πεθαίνουν,

Χλωμὰ καὶ ταπεινὰ σκυμμένα,

Δάκρυ ἢ ψυχὴ μου δὲν θὰ χύσῃ

Κανένα.

Τὴν ἡρεμία τοῦ χαμοῦ τους

Δὲν θ' ἀσκημήσω μὲ τὸ κλάμα,

Εἶνε μιὰ λάμψη ἢ εὐμορφία τους

Κ' ἕνα θάμα.

Κάτι μοῦ λέγει πῶς ἀπόψε

Λειποθυμᾶει τὸ καλοκαίρι.

Ἔω, τὸ βαρὺ θλιμμένο μῦρο

Σκόρπιο στ' ἀνάλαφρον ἄγέρι.

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Γ. Μ. Manch. Τὸ λάβαμε. Ἐυχαριστοῦμε. Ὅθ γίνῃ καθὼς μᾶς γράφετε.—κ. Ροντ. Πόλη. Ὅθ τὸ διαβάσουμε καὶ θὰ σᾶς ποῦμε. Δὲ μᾶς στέλνετε καὶ τὴν «Ἀνάστασις»;—κ. Ἐξόριστο. Πολιτικὰ δὲν δημοσιεύουμε. Ἄν θέλετε κανένα φιλολογικὸ ἢ κοινωνικὸ, σύντομο ὅμως πάντα, μὲ μεγάλη μας εὐχαρίστηση—Φίλε Μικροπαράξενε, γιὰ νὰποδείξουμε πῶς καὶ τὰ ἔργα σου εἶναι καλά, δημοσιεύουμε δὲ τὸ τελευταῖο ποὺ μᾶς ἔστειλες: «Κάτ' ἀπ' τὸ δημοτικὸ θέατρο ἄκουσα χτὲς τᾶπόγιομα τούτῃ τῇ γνώμη, ἀπάνω στὴ κουδέντα ποῦχανε δυὸ Ἀθηναῖοι μ' ἕναν χωριάτη ἀπ' τὰ Μεσόγεια. Ἐλεγε ὁ ἕνας Ἀθηναῖος ποὺ φαινότανε γραμματισμένος λιγάκι:

— Τὰ γράμματα δὲν κάνουν τὸ μυαλό. Τὰ μυαλὰ εἶναι φυσικὰ. Τὰ γράμματα τὸ κλουβιάζουν καμμιὰ φορὰ.

Ἡ γνώμη αὐτὴ μένα μοῦ φαίνεται πέρα γιὰ πέρα σωστή. Γνωρίζω μάλιστα... δεινὰ μυαλῶν ποὺ κλουβιάνανε λίγο πολὺ ἀπ' τὰ γράμματα. Σεῖς τί λέτε;» Τί θέλετε νὰ ποῦμε καὶ μεῖς παρὰ πῶς ἔχεις δίκιο τοῦ λόγου σου;